

Yrittäjyysosaamista ammatillisesta koulutuksesta

Case: Starttaamo-konsepti Tredu

Emmi Salminen

OPINNÄYTETYÖ
Marraskuu 2019

Liiketalouden koulutusohjelma

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Liiketalouden koulutusohjelma

SALMINEN, EMMI:

Yrittäjyysosaamista ammatillisesta koulutuksesta

Case: Starttaamo-konsepti Tredu

Opinnäytetyö 52 sivua, joista liitteitä 8 sivua
Marraskuu 2019

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli kartoittaa, mitä opiskelijat tarvitsevat opinnoissaan saadakseen hyvät valmiudet yrittäjyysosaamiseen? Opinnäytetyön tavoitteena oli löytää uusia näkökulmia yrittäjyyden oppimisympäristön ja Tampereen seudun ammattiopisto Tredussa käynnistettyyn Starttaamo-yrittäjyyskonseptin kehittämiseen. Ajatus opinnäytetyön aiheesta lähti tekijän omasta yrittäjyystaustasta ja kiinnostuksesta aiheeseen. Opinnäytetyön toimeksiantajana oli Tredun Pyynikin kampus.

Opinnäytetyö toteutettiin toiminnallisena opinnäytetyönä ja kehittämisprojektina Starttaamo-yrittäjyyskonseptin suunnittelu- ja pilotointivaiheessa vuoden 2019 aikana. Opinnäytetyön teoriaosuudessa käytiin läpi yrittäjyyden ja yrittäjyyskasvatuksen käsitteitä, yrittäjyyskasvatusta ammatillisessa koulutuksessa sekä tutkimustuloksia. Tuloksena syntyi kehittämis ehdotuksia ja toimintasuunnitelma-luonnos, miten konseptia juurrutetaan käytäntöön Tredussa strategiakaudella 2019-2022.

Opinnäytetyön aihe on ajankohtainen, sillä työelämän murros tulee muuttamaan työn sisältöjä ja tulevaisuudessa yrittäjyys ja itsensä työllistäminen, joko osittain tai kokonaan, on yksi vahva työelämän vaihtoehto. Saadakseen hyvät valmiudet yrittäjyysosaamiseen opiskelijat tarvitsevat laaja-alaista, valmentavaa opetusta ja ohjausta monipuolisissa oppimisympäristöissä sekä mahdollisuuksia ja kannustusta käytännön yrittäjyyskokeiluihin opintojen aikana.

Kehittämis ehdotuksina tuotiin esiin Starttaamon toimintamallin jatkokehittäminen tavoitteiden, mittareiden ja palautteiden avulla sekä henkilöstön osaamisen kehittäminen tulevaisuudessa. Toiminnan vakiinnuttamiseksi ehdotettiin laajennetun Starttaamotiimin perustamista sekä resurssien vahvistamista organisaation taholta. Lisäksi ehdotettiin verkkoympäristön hyödyntämistä materiaalipankkina ja verkko-opinnoissa. Jatkotutkimuskohteena ehdotettiin opiskelijan yrittäjyyspolun tarkempaa kartoitusta ja mallintamista opintojen aikana.

Asiasanat: yrittäjyys, yrittäjyyskasvatus, yrittäjyysosaaminen

ABSTRACT

Tampereen ammattikorkeakoulu
Tampere University of Applied Sciences
Degree Programme in Business Administration

SALMINEN, EMMI:
Entrepreneurial Skills from Vocational Education
Case: Starttaamo-concept Tredu

Bachelor's thesis 52 pages, appendices 8 pages
November 2019

The purpose of this thesis was to collect information, which students need to achieve adequate skills for entrepreneurship? The aim of the thesis was to find new perspectives for the developing process of Starttaamo-concept started at Tampereen seudun ammattiopisto Tredu. The choice of the topic was based on the author's own interest and her background work as an entrepreneur. This thesis was carried out as an assignment to Tredu Pyynikki Campus.

This thesis was a practice-based study and it was conducted as a development project during Starttaamo-concept's designing- and piloting period in 2019. The theoretical framework consisted of entrepreneurship and entrepreneurship in vocational education and research findings. This thesis studied the concept during the development process and aimed to bring up new development proposals.

The topic of the thesis was relevant, because the changes in work-life will change the job descriptions and working as an entrepreneur or self-employed is a strong option in the future. Students will need qualified teaching in a versatile learning environment and through varied implementation to achieve good skills in entrepreneurship. Students need extensive coaching and counselling in addition to possibilities and encouragement to practical experiment during studies.

Various ideas were presented as development propositions to stabilise the concept such as setting up goals, indicators, a feedback system and utilising online studies. Also founding a larger Starttaamo team and confirming the resources in the organization were suggested. Students' entrepreneurial path during studies was brought up as a further research topic.

Key words: entrepreneurship, entrepreneur education, entrepreneurial skills

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	5
1.1	Opinnäytetyön lähtökohdat	5
1.2	Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoite	6
1.3	Opinnäytetyön sisältö.....	7
2	KEHITYSPROJEKTIN TAUSTAA.....	8
2.1	Yrittäjyyden käsite	8
2.2	Yrittäjyyskasvatus	9
2.3	Yrittäjyyskasvatuksen valtakunnalliset linjaukset	10
2.4	Yrittäjyys ammatillisessa koulutuksessa	11
2.5	Tutkimustuloksia yrittäjyyskasvatuksesta.....	12
2.6	Yrittäjyyskasvatus Tredussa / tutkimustuloksia	14
3	KEHITYSPROJEKTI	18
3.1	Toimeksiantajan esittely	18
3.2	Tredun strateginen ohjelma 2019-2022	19
3.3	365/12 -Aina avoin ammatillinen oppilaitos -hanke	20
3.4	Kehittämiprojektin taustaa	21
3.5	Starttaamo -konseptin kehitysprosessi.....	23
3.6	Starttaamo -konseptin analysointia	25
3.6.1	Starttaamon SWOT-analyysi	26
3.6.2	Starttaamon liiketoimintamalli / BMC-analyysi	27
4	LOPPUPÄÄTELMÄT	30
4.1	Kehittämiprojektin tulokset	30
4.2	Tulevaisuuden yrittäjyyttä Tredusta.....	34
4.2.1	Starttaamon visio	36
4.2.2	Starttaamon toimintasuunnitelmaluonnos 2019-2022.....	37
5	POHDINTA	38
	LÄHTEET.....	43
	LIITTEET	45
	Liite 1. Kyselyn yhteenveto	45
	Liite 2.Työpajan 13.06.2019 yhteenveto	46
	Liite 3. Starttaamon infografi	48
	Liite 4. Starttaamon toimintasuunnitelmaluonnos 2019-2022	49
	Liite 5. Starttaamon vuosikello	52

1 JOHDANTO

Opinnäytetyö käsittelee aihetta ”Yrittäjyysosaamista ammatillisesta koulutuksesta – Case: Starttaamo -konsepti Tredu”. Opinnäytetyö on toteutettu kehittämisprojektina Starttaamo-yrittäjyyskonseptin suunnittelu- ja pilotointivaiheessa vuoden 2019 aikana. Opinnäytetyössä tarkastellaan konseptia sen kehittämisvaiheessa sekä tuodaan esille kehitysehdotuksia, joiden avulla opiskelijoiden yrittäjyysosaamista ja -valmiuksia voitaisiin vahvistaa.

Tampereen seudun ammattiopistossa Tredussa määriteltiin syksyllä 2018 yrittäjyyden edistäminen yhdeksi strategisen ohjelman (2019-2022) painopistealueeksi. Ajatus opinnäytetyön aiheesta lähti tekijän omasta yrittäjyystaustasta ja kiinnostuksesta aiheeseen. Lähtöajatuksena on koota yhteen kehitysideat ja ajatukset siitä, millainen yrittäjyyden oppimisympäristö voisi olla Tampereen seudun ammattiopisto Tredussa tulevaisuudessa. Yrittäjyys, yrittäjän työkenttä sekä yrittäjyysverkostoissa toimiminen ovat tekijälle yrittäjän näkökulmasta tekijälle tuttuja asioita. Toimeksiannosta tähän strategiseen painopisteeseen liittyen sovittiin yhdessä Tredun Pyynikin kampuksen kanssa.

Yrittäjyys ja yrittäjyyden oppimisympäristöjen tarkastelu on aiheena ajankohtainen, sillä työelämän murros tulee muuttamaan työnkuvia ja tulevaisuudessa yrittäjyys ja itsensä työllistäminen joko osittain tai kokonaan on yksi vahva työelämän vaihtoehto. Opinnäytetyön aihe on siis relevantti ja opiskelijoiden osaamisen kehittämisen näkökulmasta tärkeä. Yrittäjyysosaamisen vahvistamiseen on kiinnostusta sekä oppilaitoksilla että opiskelijoilla itsellään.

1.1 Opinnäytetyön lähtökohdat

Opinnäytetyössä teoreettisena viitekehyksenä toimii yrittäjyyden ja yrittäjyyskasvatuksen käsitteet ja tutkimustulokset sekä Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen (Karvi) toteuttama tutkimus ja arviointiraportti (2017-2018) yrittäjyysopinnoista ammatillisessa koulutuksessa ja korkeakouluissa. Taustatietona toimii

myös opetus- ja kulttuuriministeriön yrittäjyyskasvatuksen linjaukset (2009, 2017).

Lisäksi kehittämistyön taustatietona toimii Marita Viljasen YAMK-opinnäytetyö ”Yrittäjyyden ja yrittäjyyskasvatuksen edistäminen Tredussa”, jossa on tarkasteltu yrittäjyyskasvatusta Tredussa pedagogisesta näkökulmasta. Taustatietona on käytetty myös syksyllä 2018 opiskelijoille toteutettua yrittäjyysopintoja koskevaa kyselyä, jonka ovat toteuttaneet lehtorit Sanna Kattelus ja Seppo Pylvänäinen. Kyselyn aineistoa ei ole erikseen julkaistu, mutta sen käyttöön opinnäytetyön taustatietona on tekijöiden lupa.

Lukuvuoden 2018-2019 aikana Tredussa lähdettiin strategisen ohjelman mukaisesti uudistamaan yrittäjyyden painopistealuetta. Tähän on keskitetty resursseja myös valtakunnallisen 365/12 – Aina avoin ammatillinen oppilaitos -hankkeen puitteissa ja Pyynikin kampuksella päätettiin lähteä kehittämään ja pilotoimaan uudenlaista yrittäjyyden oppimisympäristöä ja Starttaamo-konseptia.

1.2 Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoite

Opinnäytetyön tarkoituksena on kartoittaa, mitä opiskelijat tarvitsevat saadakseen hyviä valmiuksia yrittäjyyteen ja työelämään? Opinnäytetyön tutkimuskysymykseksi muotoutui: *”Mitä opiskelijat tarvitsevat opinnoissaan (oppimisympäristö ja opetus/valmennus) saadakseen hyvät valmiudet yrittäjyysosaamiseen?”*.

Opinnäytetyön tavoitteena on löytää uusia näkökulmia yrittäjyyden oppimiseen ja opettamiseen sekä tuoda kehittämissuhteita Tredussa käynnistettyyn Starttaamo-yrittäjyyskonseptin kehitysprosessiin. Opinnäytetyöprosessin kautta on osallistuttu konseptin kehittämiseen sekä pohdittu toimenpiteitä konseptin vakiinnuttamiseen osana Tredun yrittäjyyden oppimisympäristöä. Starttaamon kehitystyössä on keskiössä opiskelijan näkökulma ja valmentava yrittäjyyskasvatus. Työ rajattiin Starttaamon suunnittelu- ja pilotointivaiheen prosessiin. Opinnäytetyössä ei tarkastella eri koulutusalojen toteutuksia ja erityispiirteitä, vaan käsitellään yrittäjyysosaamisen vahvistumista opintojen aikana yleisellä tasolla.

1.3 Opinnäytetyön sisältö

Opinnäytetyö on luonteeltaan toiminnallinen opinnäytetyö, joka toteutetaan työelämälähtöisenä kehittämisprojektina. Toiminnallinen opinnäytetyö on usein käytännönläheinen ja työelämälähtöinen toimeksianto, joka voi olla käytännön toiminnan ohjeistamista, opastamista, toiminnan järjestämistä tai järjeistämistä. Se voi olla esimerkiksi ammatilliseen käytäntöön suunnattu ohjeistus tai opas, esimerkiksi turvallisuusohjeistus, tai esimerkiksi tapahtuman suunnittelu ja toteutus. (Vilka & Airaksinen 2003, 9.)

Opinnäytetyön kirjallisessa raportissa käydään läpi kehitysprojektin taustaa: toimeksiantajan esittely, yrittäjyyskasvatus ammatillisessa koulutuksessa sekä tutkimuslöydöksiä. Tämän jälkeen kuvaillaan Starttaamo -konseptin suunnittelu- ja käynnistymisvaiheen lähtötilanne. Opinnäytetyö on toteutettu kehittämisprojektina, jossa analysoidaan Starttaamo-konseptia, sen suunnittelu- ja pilotointivaihetta, sekä esitetään kehittämis ehdotuksia ja toimintasuunnitelmaluonnos. Toimintasuunnitelmassa esitetään ehdotuksia, miten konseptia juurrutetaan käytäntöön strategiakaudella 2019-2022.

Alla olevassa kuviossa on jäsennehtynä opinnäytetyön sisältö (kuvio 1).

KUVIO 1. Opinnäytetyön sisältö

2 KEHITYSPROJEKTIN TAUSTAA

2.1 Yrittäjyyden käsite

Yrittäjyyden käsite jaetaan yleensä alakäsitteisiin *sisäinen (myös omaehtoinen)* ja *ulkoinen* yrittäjyys, jotka tuovat esiin yrittäjyyden erilaiset ajattelu- ja toiminta- / toteutustavat. Ulkoinen yrittäjyys käsittää konkreettisen toimimisen yrittäjänä ja omistajana ja yritystoiminnasta vastaamisen. Sisäinen yrittäjyys käsittää henkilön oma-aloitteisen toimintatavan ja yrittäjämäisen elämänasenteeseen, vaikka hän olisi palkkatyössä tai ei koskaan perustaisi omaa yritystä. Ulkoinen yrittäjyys viittaa enemminkin statukseen ja rooliin yhteiskunnan elinkeinorakenteessa ja sisäinen yrittäjyys heijastaa yrittäjämäistä suhtautumis- ja toimintatapaa asioihin. (Ikonen 2006, 26-27.)

Juha Kansikas (2007, 62) kuvaa kirjassaan ”Kasva yrittäjyyteen” sisäisen yrittäjyyden omaavaa työntekijää seuraavilla ominaisuuksilla:

- yritteliäs, innostunut, aloitekykyinen ja asialle omistautuva suunnittelu- ja työskentelytapa
- ideoiva ja visioiva ajattelu
- psykologinen omistajuus eli tunne siitä, että kuuluu yritykseen ja että haluaa vaikuttaa ja osallistua aktiivisesti sen työhön
- sosiaaliset taidot
- vastuun kantaminen sekä muiden huomioiminen, joka parhaimmillaan vahvistaa yhteisöllisyyttä
- uskallus ehdottaa ja toteuttaa parannuksia työntekotapoihin ja organisaation muuhun toimintaan.

Yrittäjänä toimiva henkilö tarvitsee työssään oman ammattitaitonsa ja asiantuntijuutensa lisäksi myös valmiuksia ja osaamista yrittäjyyteen. Yrittäjyys on vahvaa sitoutumista oman työnsä eteenpäin viemiseen ja lisäksi vaaditaan myös verkosto- ja liiketoimintaosaamista. On tunnettava oman toimialan toimintakenttä sekä mahdollisesti alaa sekä yritystoimintaa säätelevät lait ja asetukset. Sisäisen yrittäjyyden ominaisuuksia tarvitsee sekä yrittäjänä että palkkatyössä toimiva

henkilö. Yrittäjäksi kasvaminen vaatii tietojen ja taitojen lisäksi henkistä pääomaa. (TAMK 2014, 194-195.)

2.2 Yrittäjyyskasvatus

Yrittäjyyskasvatuksen käsite on ollut mukana opetuksessa ja tutkimuksessa jo 1980 -luvulta lähtien. Nykypäivänä yrittäjyyskasvatus on huomioitu opetussuunnitelmissa kaikilla kouluasteilla. Opetuksessa on siirrytty yrittäjyysopetuksesta yrittäjyyskasvatuksen käsitteeseen, joka kattaa näkemyksen siitä, että yrittäjäksi kasvetaan ja yrittäjyysvalmiuksia voidaan kehittää. (Kyrö, Lehtonen & Ristimäki 2007, 14-15.)

Yrittäjyyden erilaisia muotoja on useita: 1) yksilön yrittäjämäinen toimintatapa, 2) ulkoinen yrittäjyys eli esimerkiksi yrityksen omistaminen ja johtaminen, 3) organisaatioyrittäjyys eli organisaation kollektiivinen toimintatapa ja 4) sisäinen yrittäjyys eli yksilön yrittäjämäinen toimintatapa, ovat kaikki vuorovaikutuksessa toistensa kanssa. Yhteiskunnan muutos vaikuttaa siten, että yrittäjyyden eri muodot vaikuttavat ja muovaavat toisiaan. Yrittäjyyskasvatus huomioi ja sisältää nämä kaikki ja niiden vuorovaikutuksen. (Kyrö ym. 2007, 18.)

Yrittäjyyskasvatuksen tavoitteena on oppia ymmärtämään yrittäjyyttä, oppia yrittäjämäistä toimintatapaa ja oppia yrittäjäksi. Yrittäjämäisen kulttuurin kehittymisen mahdollistaa se, että opiskelijat oppivat toimimaan yrittäjämäisesti ympäristössä, joka kannustaa yrittäjyyteen ja tukee yrittäjämäistä käyttäytymistä. Tulevaisuudessa tarvitaan uskallusta muuttaa opetustapoja ja tavoitteita sekä näkemystä oppimisympäristöstä ja oppivan yhteisön kehittämisestä. (Kyrö & Ripatti 2006, 22-23.)

Mikkelin ammattikorkeakoulun julkaisussa ”Näkökulmia yrittäjyyteen ja yritysyhteistoimintaan” (2012) on kiteytetty seuraavasti yrittäjyysosaamisen vahvistamisesta opintojen aikana:

Yrittäjyyden sisäistäminen opintojen aikana on tärkeää henkilökohtaisen kehityksen ja elinikäisen oppimisen kannalta. Yritteliäisyys

auttaa meitä saavuttamaan tavoitteemme ja valjastamaan omia henkilökohtaisia ominaisuuksia ja luonteenpiirteitä käyttöömme uudella tavalla. Saamme testata omia rajojamme ja haastaa itsemme ja työympäristömme toimimaan erilaisten lähtökohtien mukaisesti. (Torniainen & Honkaniemi 2012, 14.)

2.3 Yrittäjyyskasvatuksen valtakunnalliset linjaukset

Opetus- ja kulttuuriministeriön (OKM) määritelmä yrittäjyyskasvatuksesta:

Yrittäjyyskasvatuksella tarkoitetaan pääasiassa opetushallinnon alalla tehtävä laaja-alaista työtä yrittäjyyden vahvistamiseksi. Yrittäjyyskasvatusta tekevät ja toimintaa tukevat myös useat työelämätahot ja järjestöt. Käytännön toimenpiteiden tavoitteena ovat myönteisten asenteiden lisääminen, yrittäjyyteen liittyvien tietojen ja taitojen kehittäminen, uuden yrittäjyyden aikaansaaminen, yrittäjien ja yrityksissä olevan henkilöstön osaamisen kehittäminen sekä yrittäjämäinen toimintatapa työpaikoilla ja kaikessa muussakin toiminnassa. Yrittäjyyskasvatus perustuu elinikäiseen oppimiseen ja verkostomaiseen toimintatapaan. (OKM 2009, 11.)

Opetus- ja kulttuuriministeriön koulutuksen yrittäjyyslinjauksen (2017) tavoitteena on, että koulutuksessa kaikilla opintoasteilla huomioitaisiin työelämän tulevaisuuden osaamistarpeet sekä kehitettäisiin työelämän ja yritysten sekä koulutuksen yhteistyötä. Linjauksessa on huomioitu tavoitteet ja toimenpiteet strategisella tasolla ja johtamisessa, opetuksessa, yrittäjyyttä tukevassa koulutuksessa sekä oppimisympäristöjen näkökulmasta. (OKM 2017.)

OKM:n koulutuksen yrittäjyyslinjaukset (2017) nostavat myös esiin kysymykset henkilöstön riittävästä osaamisesta ja valmiudesta yrittäjyysopetukseen, resursien riittävydestä, yritys- ja työelämäyhteistyön aktivoinnista, koulutusala sekä -asterajojen ylittävästä yhteistyöstä, monipuolisista oppimisympäristöistä sekä yrittäjyyskoulutuksen saatavuudesta. Kaikilla opiskelijoilla tulisi olla mahdollisuus kehittää yrittäjyysosaamista ja -taitoja ja siten kehittää työelämävalmiuksiaan. (OKM 2017.)

Sitran Uusi koulutus -foorumien -julkaisussa todetaan, että tulevaisuudessa opettajien tulisi tehdä työtään tiimeissä, opettaa yhdessä ja yhdistää osaamistaan il-

miöiden opiskelussa. Opetustyö on yhä vähemmän riippuvaista ajasta ja paikasta, mutta tämä vaatii opetuksen ja oppimisen kehittämistä. Opettajien täydennyskoulutuksen on ennakoitava tulevaisuutta. (Sitra 2015.)

2.4 Yrittäjyys ammatillisessa koulutuksessa

Yrittäjyysopetus ja -kasvatus on huomioitu opetussuunnitelmissa kaikilla opetusasteilla varhaiskasvatuksesta korkeakouluihin. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisussa ”Yrittäjyyskasvatuksen suuntaviivat” todetaan, että työelämässä ja yritystoiminnassa vaadittava osaamistaso kasvaa, joten yrittäjyysosaamisen kehittäminen koulutuksessa on tärkeä asia tulevaisuuden työelämän kehityksen kannalta. Tavoitteena on, että yrittäjyyskasvatus vahvistaa yritteliäisyyttä kaikilla yhteiskunnan tasoilla sekä vahvistaa ja lisää yritystoimintaa. (OKM 2009.)

Ammatillisten perustutkintojen laajuus on 180 osaamispistettä (osp). Ammatillisissa opinnoissa kaikille pakollisia yrittäjyysopintoja sisältyy yhteisiin tutkinnon osiin, josta löytyy esimerkiksi ”yhteiskunta- ja työelämäosaaminen” -opintokokonaisuus 9 osp ja sen alta ”yrittäjyys ja yrittäjämäinen toiminta” 1 osp. Lisäksi ammatillisissa tutkintokokonaisuuksissa on valinnaisina tutkinnonosina valittavissa kaksi eri yrittäjyyden tutkinnon osaa ”yritystoiminnan suunnittelu” 15 osp sekä ”yrityksessä toimiminen” 15 osp. (Opintopolku 2019.) Alla olevassa kuvassa on esitetty ammatillisten perustutkintojen yrittäjyyden tutkinnon osien ammattitaitovaatimukset (kuva 1).

Yritystoiminnan suunnittelu (15 osp)	Yrityksessä toimiminen (15 osp)
Opiskelija osaa:	Opiskelija osaa:
<ul style="list-style-type: none"> • arvioida omia vahvuuksia ja osaamistaan 	<ul style="list-style-type: none"> • suunnitella yrityksen toimintaa
<ul style="list-style-type: none"> • etsiä ja ideoida liiketoimintamahdollisuuksia 	<ul style="list-style-type: none"> • rakentaa liiketoimintaa edistäviä yhteistyöverkostoja
<ul style="list-style-type: none"> • kehittää liikeidean ja laatia sille liiketoimintasuunnitelman 	<ul style="list-style-type: none"> • harjoittaa yritystoimintaa
<ul style="list-style-type: none"> • verkostoitua sidosryhmien kanssa 	<ul style="list-style-type: none"> • arvioida ja kehittää yrityksen toimintaa
<ul style="list-style-type: none"> • laatia yrityksen perustamiseen liittyvät asiakirjat 	

KUVA 1. Tutkinnon osien ammattitaitovaatimukset (Opintopolku 2019)

2.5 Tutkimustuloksia yrittäjyyskasvatuksesta

Kansallisen koulutuksen arviointikeskus (Karvi) vuosina 2017-2018 tekemän arviointiraportin mukaan yrittäjyys kiinnostaa ammatillisen koulutuksen opiskelijoita, mutta he kokivat oppineensa niitä koulutuksen aikana melko vähän. Karvin laajan arviointitutkimukseen osallistui yhteensä 13 088 opiskelijaa, joista 7 818 oli ammatillisen peruskoulutuksen opiskelijoita, 2 810 ammatillisen näyttötutkinnon opiskelijoita, 1 464 ammattikorkeakouluopiskelijaa ja 996 yliopisto-opiskelijaa. Lisäksi teemaryhmähaastatteluihin osallistui 272 henkilöä ja Yhdessä yrittämään! -tilaisuuksiin noin 200 henkilöä. (Karvi 2018, 3-5.)

Karvin (2018) arviointikysymykset olivat:

- Miten opiskelijat kokivat oppineensa yrittäjyyttä nykyisten opintojensa aikana?
- Miten yrittäjyyttä opetettiin?
- Miten ammatillisen koulutuksen järjestäjän tai korkeakoulun toimintakulttuuri tuki yrittäjyyden oppimista?
- Mitkä tekijät edistivät oppimista?

Arviointiraportin kehittämisehdotukset koskien ammatillisen koulutuksen yrittäjyysopintoja liittyvät yrittäjyyden tukemiseen, opettamiseen sekä yrittäjämäistä toimintatapaa tukevan toimintakulttuurin luomiseen. Opiskelijat kokivat tärkeäksi sen, että heitä informoidaan ajoissa ja riittävästi yrittäjyysopinnoista, ja että opettajien oma yrittäjyyskokemus ja innostus asiaan motivoivat myös opiskelijoita. Opiskelijat toivoivat käytännönläheisiä toteutuksia, esimerkiksi tiimi- tai projektityöskentelyä, ja kokivat myös aidot yrittäjien tarinat ja yritys-elämäyhteistyön tärkeäksi osaksi yrittäjyysopintoja. (Karvi 2018, 74-78.)

Karvin raportin kehittämisehdotuksissa todetaan, että koulutuksen järjestäjien on tärkeää panostaa yrittäjämäisen toimintakulttuurin luomiseen, mikä vahvistaisi sekä opiskelijoiden yrittäjämäistä toimintatapaa että lisäisi yrittäjyyttä. Karvin suositus on, että koulutuksen järjestäjä mahdollistaa yrittäjyyden monipuolisen ja innostavan opetuksen seuraavat kohdat huomioiden:

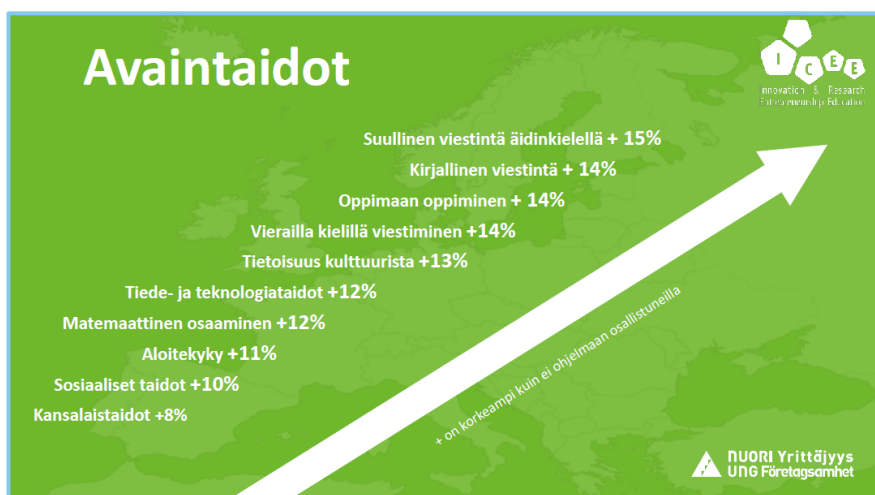
- riittävä resurssointi
- sopivat opetustilat

- muodostetaan yrittäjyystiimi
- yrittäjyyteen nimetään vastuhenkilö
- varmistetaan, että yrittäjyyden opettamiseen liittyvät hyvät käytännöt, ohjeet ja tiedot yhteistyöverkostosta ovat helposti henkilöstön saatavilla
- toimiva viestintä, joka tavoittaa opiskelijat, henkilökunnan ja eri sidosryhmät. (Karvi 2018, 74-78.)

Myös Talous ja nuoret TAT:n vuoden 2018 ”Nuoren tulevaisuusraportin” tulosten mukaan yrittäjyys kiinnostaa nuoria, mutta sen opetukseen kaivattaisiin lisäpanostusta. Raportin yhteenvetotuloksissa todetaan, että jos yrittäjyysosaamista ja yrittäjähänkeä halutaan vahvistaa, niin nuorten itseluottamusta täytyy tukea sekä tarjota mahdollisuuksia oppia yrittäjyyttä ja taloustaitoja. (TAT 2018.)

Kansainvälinen Innovation Cluster for Entrepreneurship Education (ICEE) -hanke toteutti laajan kaksivuotisen tutkimuksen koskien yrittäjyyskasvatuksen vaikutuksia. Tutkimuksen mukaan yrittäjyyskasvatus parantaa eri tavoin nuorten oppimistuloksia. ICEE -tutkimukseen osallistui 12 000 vastaajaa viidestä maasta: Belgia, Italia, Latvia, Suomi ja Viro. Suomesta vastaajia oli 2 400, jotka kaikki olivat osallistuneet Nuori Yrittäjyys ry:n Vuosi yrittäjänä -ohjelmaan opintojensa aikana. (ENRI 2018.)

Erilaiset avaintaidot kehittyivät Nuori Yrittäjyys ry:n Vuosi yrittäjänä -ohjelmaan osallistuneilla opiskelijoilla verrattuna ei ohjelmaan osallistuneihin opiskelijoihin (kuva 2).

KUVA 2. Avaintaitojen kehitys (Nuori Yrittäjyys ry 2019)

Tampereen ammattikorkeakoulun Proakatemia-toimesta toteutettiin Voimala -hanke vuosina 2008-2012, jonka toiminta-ajatuksena oli edistää nuorten yrittäjyyttä Pirkanmaalla. Voimala -hankkeessa toteutetussa tutkimuksessa selvitettiin, millainen olisi opiskelijoiden unelmien yrittäjyyskurssi. Tärkeimmiksi asioiksi nuoret kokivat sen, että pääsevät itse tekemään, ja että kurssin toteutus on monipuolinen. He kokivat mielekkäiksi toteutuksiksi yrityssimulaatiot, yrittäjien elämään ja tarinoihin perustuvat sisällöt sekä yhdessä tekemisen. He toivoivat, että kurssin pääpaino olisi tekemällä oppimisessa, esimerkiksi oman yrittäjyysprojektin suunnittelu ja toteuttaminen tai esimerkiksi yrityksen toimeksiannon toteuttaminen. Voimala -hankkeen tutkimuksen johtopäätöksenä todettiin, että toisella asteella on hyvä ajankohta toteuttaa yrittäjyyskasvatusta, mutta se vaatii muutosta kurssivalikoimaan ja opetusmenetelmiin. (TAMK 2012, 19-20.)

2.6 Yrittäjyyskasvatus Tredussa / tutkimustuloksia

Marita Viljasen YAMK-opinnäytetyö

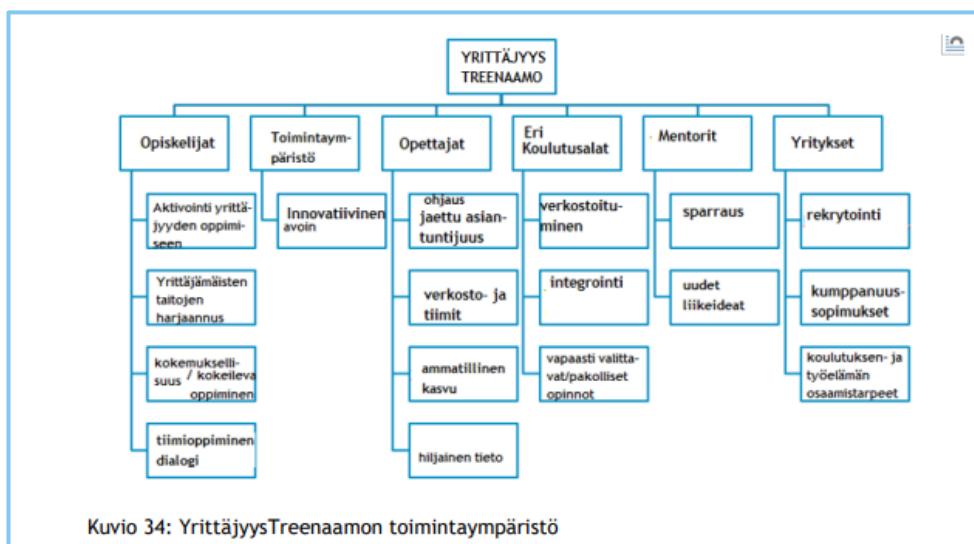
Marita Viljanen on tarkastellut YAMK-opinnäytetyössään ”Yrittäjyyskasvatuksen ja yrittäjyyden edistäminen Tredussa” (2017) yrittäjyyskasvatusta Tredussa pedagogisesta näkökulmasta. Opinnäytetyössä on pyritty löytämään yrittäjyyskasvatuksen edistämisen haasteita ja mahdollisuuksia sekä tarkasteltu aihetta erityisesti opetuksen näkökulmasta.

Kyseisen opinnäytetyön tutkimuksessa pyrittiin saamaan vastauksia opetushenkilöstön näkökulmasta oppilaitoksen toimintaympäristöstä, yrittäjyyskasvatuksesta, yrittäjyydestä ja työelämäverkostosta. Tutkimustulokset osoittivat, että kehittämistä kaivataan ja opetushenkilöstö kokee myös opetussuunnitelman yrittäjyyskasvatuksen tavoitteet ja sisältöjen määritelmät jonkin verran haasteellisina. Opettajan oma asiantuntijuus, asenne, kokemus sekä verkostojen hyödyntäminen nähtiin tärkeänä opiskelijoiden näkökulmasta. Tutkimustulokset osoittivat, että opetushenkilöstö on kiinnostunut itsensä kehittämisestä ja tiimityöskentelestä. (Viljanen 2017.)

Marita Viljasen opinnäytetyön kehittämisehdotuksissa nostetaan esiin kysymys, millaisilla ratkaisuilla voidaan parhaiten edistää yrittäjyyskasvatuksen ja yrittäjyyden tilaa Tredussa? Kehittämisehdotuksena tähän tuodaan esiin esimerkiksi opettajien työelämäjaksot sekä aktiivinen oppilaitos-yritysyhteistyön suunnitelmallinen toteuttaminen. Työssä tuodaan esiin myös eri koulutusalojen aktiivisempi yhteistyö ja jaetun asiantuntijuuden hyödyntäminen ja merkitys. Lisäksi osuuskuntamallin ja NY (Nuori Yrittäjyys) -toimintamallin aktiivinen hyödyntäminen nostetaan esiin kehityskohteena. (Viljanen 2017, 99-105.)

Viljanen on tuonut opinnäytetyönsä kehittämisehdotuksissa myös esiin ehdotuksen, että oppilaitoksen sisällä voitaisiin rakentaa uusi toimintamalli ”YrittäjyysTreenaamo”, joka mahdollistaisi tiimioppimisen yhdessä sekä yrittäjämäisten taitojen harjaantumista. YrittäjyysTreenaamon toimintamallissa siellä toteutettava opinnot voisivat olla yrittäjyysopintoja tai esimerkiksi osa työssäoppimisjaksoja. (Viljanen 2017, 105-107.)

Kuvassa 3 on esitetty YrittäjyysTreenaamon toimintamalli, joka on toiminut Starttaamon kehittämisen lähtöajatuksena:

KUVA 3 YrittäjyysTreenaamo (Viljanen 2017)

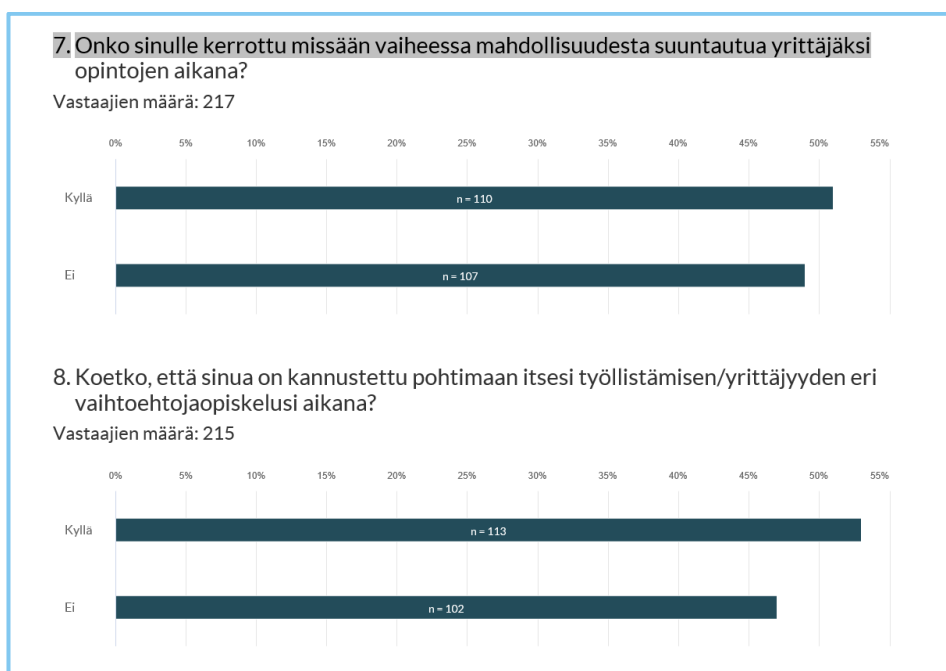
Kysely Tredun opiskelijoille 2018

Syksyllä 2018 Tredussa toteutettiin vuonna 2017 opintonsa aloittaneille opiskelijoille kysely koskien yrittäjyysopintoja. Kyselyn ovat toteuttaneet lehtorit Sanna

Kattelus ja Seppo Pylvänäinen ja yhteenveto kyselystä opinnäytetyön löytyy opinnäytetyön liitteenä (liite 1). Kyselyyn vastasi yhteensä 217 opiskelijaa, kuudelta eri koulutusalaalta: autoala, HotRaCa (hotelli-, ravintola- ja cateringala), liiketalous, media-ala, rakennus- ja talotekniikka ja sosiaali- ja terveystieteet. Vastaajista 79 % oli 16-20 -vuotiaita Tredun opiskelijoita ja vastaajista 66 %:lla oli omassa lähipiirissä joku yrittäjä.

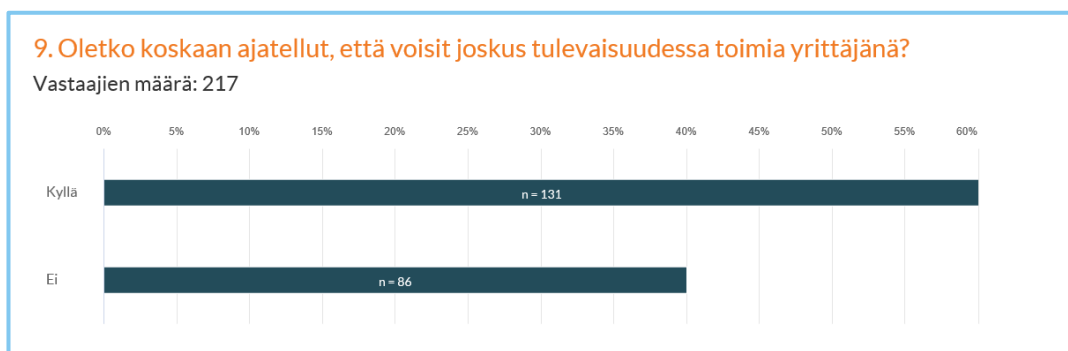
Kysely sisälsi avoimia kysymyksiä, joista saatiin kattavasti esiin opiskelijoiden omakohtaista näkökulmaa yrittäjyyteen ja yrittäjyysopintoihin. Yhteenvedon perusteella koulutusaloilla oli jonkin verran hajontaa siinä, kokivatko opiskelijat, että yrittäjyyden mahdollisuuksista on kerrottu ja siihen on kannustettu. Yrittäjyysopintoja oli toteutettu ja tarjolla kaikilla koulutusaloilla, mutta mahdollisuudesta kokeilla tai toimia yrittäjänä opintojen aikana ei ollut monen opiskelijan mielestä informoitu.

Kyselyn kysymykset 7. *Onko sinulle kerrottu missään vaiheessa mahdollisuudesta suuntautua yrittäjäksi opintojen aikana?* ja 8. *Koetko, että sinua on kannustettu pohtimaan itsesi työllistymisen/yrittäjyyden eri vaihtoehtoja opiskelusi aikana?* vastaukset jakaantuivat hyvin tasaisesti kyllä- ja ei -vastauksiin (kuva 4). Tämä osoittaa, että hajontaa on paljon ja nostaa esiin selkeän kehityskohteen.

KUVA 4. Kyselyvastaukset, kysymykset 7 ja 8 (Tredu 2018)

Kyselyn kysymys 9. *Oletko koskaan ajatellut, että voisit joskus tulevaisuudessa toimia yrittäjänä?* vastauksista 60 % oli yrittäjyysmyönteisiä (kuva 5). Myös avointen kysymysten vastauksista löytyi kiinnostusta ja myönteistä suhtautumista yrittäjyyteen. Yrittäjyyden vapaus ja mahdollisuudet kiinnostivat opiskelijoita, mutta vastaavasti myös yrittäjyyteen liittyvä vastuu, talousasiat, stressi ja omien taitojen riittävyys herättivät pohdintaa.

KUVA 5. Kyselyvastaus, kysymys 9 (Tredu 2018)

3 KEHITYSPROJEKTI

3.1 Toimeksiantajan esittely

Tampereen seudun ammattiopisto Tredu on Suomen toiseksi suurin ammatillisen koulutuksen järjestäjä, joka toimii kahdeksan eri kunnan alueella. Toimipisteitä on yhteensä 15 ja niitä on Tampereella, Ylöjärvellä, Nokialla, Pirkkalassa, Kangasalla, Lempäälässä, Orivedellä ja Virroilla. (Tredu 2019.)

Opiskelijoita on Tredussa vuosittain noin 17 000. Ammatilliseen koulukseen haakeutuu sekä nuoria että aikuisia opiskelijoita yhteishaun ja myös jatkuvan haun kautta. Koulutustarjonnassa on 26 perustutkintoa, 21 ammattitutkintoa ja 9 erikoisammattitutkintoa. Lisäksi kaikkiin ammatillisiin tutkintoihin voi opiskella myös oppisopimuksella. Tarjolla on myös yrityksille ja työelämälle suunnattuja koulutuksia, kansainvälisiä opintopolkuja sekä VALMA-koulutusta. Tredussa voi myös suorittaa joitain tutkintoja englanniksi sekä suorittaa ammatillisia yhdistelmä-tutkintoja sekä ammatillisten ja lukio-opintojen yhdistelmiä. (Tredu 2019.)

KUVA 6. Tredu roolit ja vaikuttavuus alueellisesti (Tredu 2019)

3.2 Tredun strateginen ohjelma 2019-2022

Syksyllä 2018 Tredulle määriteltiin strateginen ohjelma vuosille 2019-2020, jonka visiona on ”Ammatillista etumatkaa – Rohkee, Retee ja Reilu Tredu”. Keskeisiksi menetystekijöiksi strategisessa ohjelmassa on nostettu seuraavat osa-alueet: työpaikalla tapahtuva oppiminen, työelämävalmiudet, opiskelijakeskeisyys, henkilöstön osaaminen ja hyvinvointi sekä yhteistyöverkostot. (Tredu 2019.)

Tredun missiona on kohottaa ja ylläpitää ammatillista osaamista, mahdollistaa yksilölliset opintopolut, kehittää työ- ja elinkeinoelämää sekä vauhdittaa yrittäjyyttä. Tredu toimii yhteiskuntavastuullisesti ja edistää hyvää elämää. Strategisen ohjelman painopisteiksi määriteltiin: Teknologisesti älykkäämpää tulevaisuutta Tredusta, Kestävä elämäntapa Tredusta ja Tulevaisuuden yrittäjyyttä Tredusta. (Tredu 2019.)

Tulevaisuuden yrittäjyyttä Tredusta painopisteeseen on kirjattu omat alatavoitteet, joissa on huomioitu sekä opiskelijoiden että henkilöstön yrittäjyysosaamisen kehittäminen ja verkostojen aktivointi. Opiskelijoita halutaan rohkaista yrittäjyyteen sekä yrityspalveluiden käyttämiseen. (Tredu 2019.)

Tulevaisuuden yrittäjyyttä Tredusta

- Tredussa on yrittäjämäinen toimintakulttuuri ja Tredu rohkaisee opiskelijoita yrittäjyyteen. Opiskelijat kehittävät yrittäjyydessä tarvittavia tietoja ja taitoja. Tredu ja sen opiskelijat ovat aktiivisia alueellisten yrityspalveluiden käyttäjiä.
- Tredu edistää henkilöstön yrittäjyysosaamista. Henkilöstöllä on hyvä osaaminen ja valmiudet edistää yrittäjyyttä ja yrittäjämäistä toimintaa sekä toimia verkostoissa.
- Tredu toimii aktiivisena kumppanina verkostoissa yrittäjyyden edistämiseksi.

Kuva 7. Strategisen painopisteen tavoitteet (Tredu 2019)

3.3 365/12 -Aina avoin ammatillinen oppilaitos -hanke

Starttaamon kehittäminen ja pilotointi mahdollistui Tredussa valtakunnallisen 6Aika -strategiayhteistyön ja sen käynnistämisen 365/12 -Aina avoin ammatillinen oppilaitos -hankkeen kautta. 6Aika -strategiayhteistyössä ovat mukana Suomen 6 suurinta kaupunkia: Helsinki, Espoo, Vantaa, Tampere, Turku ja Oulu. 6Aika strategiahankkeissa on viime vuosina kehitetty mm. uusia yhteistoimintamalleja, palveluita sekä tehty tiivistä yhteistyötä yrityselämän kanssa. (6Aika 2019.)

365/12 -Aina avoin ammatillinen oppilaitos -hankkeessa kehitetään toimintamalleja, jossa opiskelu on aina mahdollista ajasta ja paikasta riippumatta. Kehittämisen tavoitteena on entistä nopeampi opintopolku ja työelämään siirtyminen sekä mahdollisuus reagoida nopeammin muuttuvissa tilanteissa. Malli on kiteytetty sanoihin: *nopeammin, paremmin ja ketterämmin*. Hankkeessa on tavoitteena kehittää fyysisiä ja virtuaalisia oppimisympäristöjä, jotka mahdollistavat opiskelijoiden ja työelämän kohtaamisen ja yhteistyön entistä paremmin. (Koulutustakuu 2019.)

Hankkeen kohderyhmänä ovat toteuttajaorganisaatioiden opiskelijat ja opetus- ja ohjaushenkilöstö, yritykset ja niiden henkilöstö, TKI (*tutkimus-kehitys-innovaatio*) -organisaatiot sekä kolmannen sektorin toimijat. Tavoitteena on tehostaa oppilaitosten ja yrityselämän välistä yhteistyötä sekä synnyttää uusia innovaatioita ja liikeideoita. Lisäksi toimintamallien avulla pyritään parantamaan ammatillisen koulutuksen läpäisyä sekä opiskelijoiden, opetus- ja ohjaushenkilöstön sekä työelämän edustajien osaamista. (Koulutustakuu 2019.)

365/12 -Aina avoin ammatillinen oppilaitos hankkeessa pyritään kehittämään uusia oppimisympäristöjä ja 365/12 -malli koostuu seuraavista kehittämisen kärjistä:

- yritys-oppilaitosyhteistyö uusien innovaatioiden ja liiketoimintaideoiden luojana
- yrittäjyys vahvana osana opintoja
- työelämän tarpeista muodostettavat monialaiset opintopolut
- virtuaaliset ja digitaaliset opinnot osana oppimista
- osaamiskeskukset opintojen ohjauksen ja opetusmenetelmien tukena
- työpaikalla tapahtuvan oppimisen ja ohjauksen kehittäminen digitaalisin välinein. (6Aika 2019.)

3.4 Kehittämiprojektin taustaa

Yrittäjyys on Tredun yksi strateginen painopiste ja organisaatiossa on määritelty, että yrittäjämäistä toimintakulttuuria, henkilöstön yrittäjyysosaamista sekä aktiivista verkostojen toimintaa halutaan edistää. Opinnäytetyön käynnistysvaiheessa tekijä tutustui yrittäjyyden opintokokonaisuuksiin sekä kartoitti näkökulmia nykytilanteen yrittäjyysopetukseen. Kartoituksen taustalla toimi keskustelut yrittäjyysopettajien, organisaation muun henkilöstön sekä opiskelijoiden kanssa, jotka suorittivat parhaillaan yrittäjyyden opintokokonaisuuksia.

Yrittäjyysopintokokonaisuudet ovat osa useita ammatillisia tutkintoja ja opetuksen toteutumista määrittelee opetussuunnitelmassa kirjatut ammattitaitovaatimukset ja tavoitteet, joita opettaja voi oman näkemyksensä mukaisesti toteuttaa opetuksessaan. Osalla yrittäjyysopettajista on itsellään yrittäjyystaustaa ja lisäksi yrittäjyysopetusta peilataan kyseessä olevaan koulutusalaan. Yrittäjyyden tutkinnon osia on kaksi ”yrityksessä toimiminen” ja ”yritystoiminnan suunnittelu”, joiden molempien laajuus on suoritteena 15 osaamispistettä. ”Yritystoiminnan suunnittelu” -opintokokonaisuuden toteutuksena on perehtyminen yrittäjyyden käsitteisiin ja liiketoimintasuunnitelman laatiminen.

”Yrityksessä toimiminen” -opintokokonaisuuden toteutuksena on mahdollista toteuttaa jonkinlainen käytännön projekti ja opiskelijat voivat kokeilla ohjatusti yrittäjyyttä esimerkiksi Nuori Yrittäjyys ry:n luoman Vuosi yrittäjänä -ohjelman mukaisesti tai 4H yrittäjänä. Näitä hyödynnetään jonkin verran, erityisesti NY-opiskelijayrityksiä on Tredussa perustettu ja hyödynnetty valmista ohjelmaa ”Yrityksessä toimiminen” -tutkinnon osaa suoritettaessa.

Nuori Yrittäjyys ry:n Vuosi yrittäjänä -ohjelma tarjoaa opetuksen tueksi valmiin, käytännönläheisen työkalun yrittäjyyden ja työelämätaitojen oppimiseen yhdistäen teoriaa ja käytännön tekemistä. Vuosi yrittäjänä -ohjelma tarjoaa eri koulutusasteille omat sisältönsä ja verkko-oppimisympäristön, jossa tarjolla materiaaleja, tehtäviä ja seurataan kurssin etenemistä. Vuosi yrittäjänä -ohjelman vaiheet ammatillisissa opinnoissa jakaantuvat neljään vaiheeseen (kuva 8).

KUVA 8. NY -ohjelma / ammatillinen oppilaitos. (Nuori Yrittäjyys ry 2019.)

Myös valtakunnallinen 4H -järjestö tarjoaa 4H -yhdistysten kautta 13-28 -vuotiaille nuorille valmennusta ja ohjausta yrittäjyyteen. Joissakin oppilaitoksissa opiskelijat ovat esimerkiksi toimineet kesäyrittäjinä ja yhdistäneet tämän opintoihinsa. 4H -yrittäjänä toimimisesta voi saada 7 opintopisteen todistuksen, jonka myöntää Opintokeskus Sivis, joka on vapaan sivistystyön oppilaitos. (Suomen 4H -liitto 2019.)

Ammatillinen koulutus on vahvasti yhteydessä työelämään. Työssäoppijaksot ovat osa opintoja ja sitä kautta Tredulla on laaja yhteistyöverkosto työ- ja yritys-elämän kanssa. Syksyllä 2019 Tredun toimesta on avattu myös uusi työssäoppi-paikkojen ja työpaikkojen löytymistä edistävä osaamisbotin avulla toimiva palvelu *duuniin.tredu.fi*.

Tredussa on tarjolla yrittäjyysopetusta sekä työssäoppi-paikkojen kautta on olemassa työelämä- ja yritys-yhteistyöverkosto. Strategisten tavoitteiden näkökulmasta organisaatiossa on tahtotila kehittää yrittäjyyden toimintakulttuuria sekä edistää opiskelijoiden ja henkilöstön yrittäjyysosaamista. Laadukkaat oppimisympäristöt mahdollistavat oppimisen ja opetuksen eri tavoin, mikä tukee myös yrittäjyysopetuksen monipuolisia toteutuksia.

Selkeää, yhteistä toimintamallia tai käytänteitä yrittäjyysosaamisen edistämiseksi oppilaitoksessa laajemmin ei ole strukturoitu, mutta strategiakaudella siihen tul- laan panostamaan suunnitelmallisesti. Tredussa on yrittäjyydestä innostunutta ja osaavaa henkilöstöä sekä laaja yhteistyöverkosto, mikä mahdollistaa yhteiske- hittämisen ja yrittäjyysosaamisen kasvattamisen.

3.5 Starttaamo -konseptin kehitysprosessi

Starttaamon kehitystiimin yhteinen työskentely käynnistyi 365/12 -hankkeen puit- teissa Pyynikin kampuksella keväällä 2019. Projektipäällikkönä toimii lehtori Sanna Kattelus ja vastuuopettajina hius- ja kauneusalan opettajat Marita Viljanen ja Mirikka Sahlstedt. Opinnäytetyön tekijä osallistui ensin suunnitteluvaiheeseen opinnäytetyöprojektin kautta ja elokuusta 2019 tekijä on toiminut pilotointivai- heessa Starttaamon ammatillisena ohjaajana.

Käytännön kehityskohteiksi alkuvaiheessa nousivat yrittäjyysopetuksen aktivointi esimerkiksi Nuori Yrittäjyys ry:n Vuosi yrittäjänä -työpaketin hyödyntämiseen sekä monipuolisemman yrittäjyyden toimintamallin rakentaminen. Yhdeksi tavoit- teeksi asetettiin myös yritys- ja työelämän verkostojen ja yhteistyötahojen akti- vointi, jotta opiskelijoille saadaan kattavasti tietoa ja työvälineitä avuksi eri asian- tuntijatahoilta. Jo alkuvaiheessa lähdettiin miettimään, mitä erilaisia palveluita, ohjausta, tapahtumia ja erilaisia toteutuksia yrittäjyysosaamisen kehittämiseksi ja yrittäjyysshengen vahvistamiseksi voitaisiin järjestää.

Starttaamon kehittämisprosessissa on pohdittu, mitä opiskelijat tarvitsevat sekä mitä voidaan kehittää ja tarjota? Kehittämistyötä on suunnittelu- ja pilotointivai- heessa viety käytäntöön hyvin asiakaslähtöisesti eli kehittämällä yhdessä opis- kelijoiden kanssa. Kehittämistyössä taustatietona on hyödynnetty myös opinnäy- tetyön luvussa 2.6 Yrittäjyyskasvatus Tredussa / tutkimustuloksia esiin tuotuja Tredussa toteutettua tutkimusta ja kyselyä.

Kesäkuussa 2019 Pyynikin kampuksella järjestettiin henkilöstön ja opiskelijoiden yhteinen työpaja, jossa haluttiin saada esiin erityisesti opiskelijoiden näkemyksiä

Starttaamon kehittämiseen. Osallistujille kerrottiin ensin hankkeen avulla käynnistyneestä kehitysprojektista, ja että erityisenä painopisteenä on yrittäjyysosaamiseen liittyvän opetuksen ja tarjonnan kehittäminen sekä uusien toimintamuotojen löytäminen.

Työpajassa osallistujat työskentelivät tiimeissä, joissa kaikissa oli mukana sekä opiskelijoita että henkilöstön jäseniä. Tiimit keskustelivat kolmesta eri teemasta / kysymyksestä:

- 1) Miten saadaan yritykset ja työelämä mukaan?
- 2) Mikä huolettaa, mitä pitää välttää?
- 3) Mitä uutta pitää luoda?

Työpajan lopuksi kysymyksistä keskusteltiin yhteisesti ja tehtiin yhteenvetoa esille nousseista näkökulmista. Yritysten ja työelämän aktivoimiseksi yhteistyöhön nähtiin aktiivisuus oppilaitoksen suunnalta erittäin tärkeäksi. Tiedon tuli kulkea molempiin suuntiin ja yritys- ja työelämään tulisi osata markkinoida sitä, mitä lisäarvoa aktiivinen yhteistyö oppilaitoksen kanssa voi synnyttää. Pitäisi siis tuoda esiin molemminpuolinen hyötynäkökulma ja rakentaa yhteistyötä niiden yritysten kanssa, jotka haluavat kehittää omaa toimialaa ja ovat aktiivisia.

Keskustelussa nousi esiin, että yrittäjyudessa opiskelijoita huolettaa omien resurssien ja oman osaamisen riittävyys. Opintojen näkökulmasta tuli esiin, että yrittäjyys- ja työelämätaitoihin liittyvää tietoa on useissa tutkinnon osien sisällyksissä ja osittain opinnoissa tulee toistoa ja päällekkäisyyttä. Opiskelijat kaipaavat selkeää tietopakettia ja ohjausta sekä neuvoja myös siihen, mistä löytyy apua yrittäjyyteen opintojen jälkeen. Yrittäjyudessa opiskelijoita mietitytti eniten talousasioiden hoito, toiminnan kannattavuus ja jatkuvuus.

Kysymykseen ”Mitä uutta pitää luoda?” tuli toiveita siitä, että tarjolla olisi säännöllisesti saatavilla olevaa neuvontaa ja koulutusta. Lisäksi painotettiin edelleen, että opiskelijat haluavat selkeitä ohjeita, miten toimia, jos haluavat kokeilla yritystoimintaa opintojen aikana tai lähteä perustamaan oikeaa yritystä. Starttaamolle toivottiin viihtyisiä tiloja, joissa voi työskennellä, sekä toiminnan markkinointia, esimerkiksi oppilaitoksen iDiD-näyttötaulujen kautta. Koonti työpajan vastauksista opinnäytetyön liitteenä (liite 2).

Starttaamon pilotointivaihe käynnistyi Pyynikin kampuksella elokuussa 2019. Starttaamotiimi kävi tutustumassa Turun Ammatti-instituutin yrittäjyyden oppimisympäristö Wisioon, josta saatiin edelleen uutta näkökulmaa, miten kehittää Starttaamo -konseptia jatkossa. Vierailun pohjalta työstettiin Starttaamon toimintamallia sekä päätettiin pilotoida syksyn aikana yrittäjyysleirejä Pyynikin kampuksella.

Opinnäytetyön tekijä aloitti elokuun 2019 alussa työskentelyn Starttaamon ammatillisena ohjaajana, mikä on mahdollistanut mm. yrittäjyyden ohjauspäivästyksen kampuksella. Lisäksi ohjaaja on vierailut luokissa puhumassa yrittäjyydestä ja kertomassa Starttaamosta, mikä on mahdollistanut vuoropuhelun opiskelijoiden kanssa ja heidän ajatustensa ja kysymystensä tuomisen mukaan kehitysprosessiin.

3.6 Starttaamo -konseptin analysointia

Starttaamon kehittämisprojektin käynnistyttyä keväällä 2019 opinnäytetyöprosessin näkökulmasta oli perusteltua hyödyntää joitakin olemassa olevia analyysi työkaluja kehitysprosessin tueksi. Tähän valikoituivat SWOT-nelikenttäanalyysi sekä BMC (Business Model Canvas), joka on strateginen liiketoimintamallintamisen työkalu.

SWOT-analyysi on nelikenttämuotoinen työkalu, jonka avulla voidaan tarkastella sekä yrityksen sisäisiä että ulkoisia tekijöitä. SWOT-analyysiä voidaan käyttää liikeidean muotoilemiseen sekä kehittämiseen. Työkalun hyöty syntyy prosessissa syntyvien johtopäätösten hyödyntämisestä. (Viitala & Jylhä 2010, 59-60.)

Business Model Canvas (BMC) on visuaalinen, strateginen työkalu, jonka avulla voi mallintaa ja kehittää liiketoimintamallia. Mallin on esitellyt ensimmäisenä Alexander Osterwalder vuonna 2008. BMC kuvataan usein taulukkona, jonka yhdeksän osa-alueen avulla käydään läpi toiminnan asiakkuudet, arvolupaus, rakenteet ja taloudellinen toimintakyky. (Onnistu yrittäjänä 2019.)

3.6.1 Starttaamon SWOT-analyysi

Tämän opinnäytetyön osana Starttaamon suunnitteluprosessin alkuvaiheessa, keväällä 2019, laadittu nelikenttä eli SWOT-analyysi kertoo konseptin vahvuudet ja heikkoudet (nykytilanne) sekä mahdollisuudet ja uhat (tulevaisuus) toiminnan käynnistämisvaiheessa (kuva 9). Jo vuoden kuluttua tilanne on erilainen ja toimintaa voidaan tarkastella uudelleen eri analyysityökaluilla. Seuraavissa kappaleissa käydään läpi ensin nykytilannetekijät ja sen jälkeen tulevaisuustekijät.

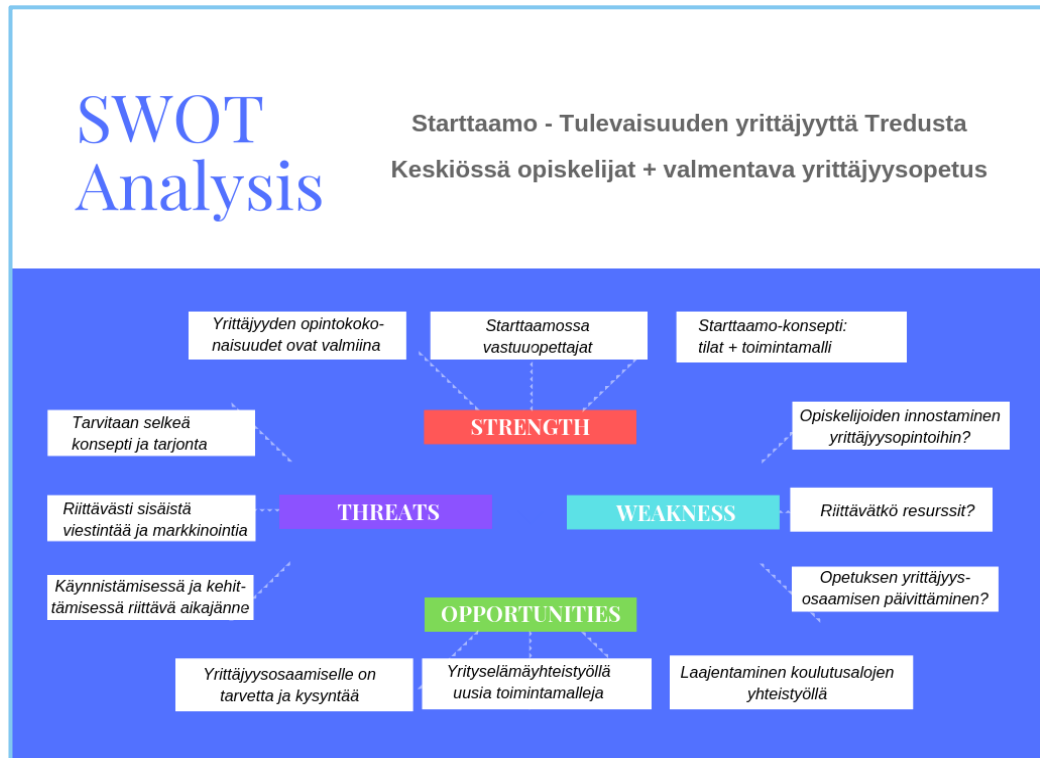
Vahvuudet: suunnittelu- ja käynnistämisvaiheessa konseptin vahvuuksina nousivat esiin se, että yrittäjyyden opintokokonaisuudet ovat valmiina tutkinto-ohjelmissa eli yrittäjyyttä opetetaan jatkuvasti eri koulutusalojen opintokokonaisuuksien sisällä. Starttaamon suunnittelu- ja pilotointivaiheeseen kiinnitettiin hankeprojektin kautta vastuuopettajat ja kampukselta varattiin Starttaamon toiminnolle oma tiimityöskentelytila. Lisäksi toimintamallille luotiin pohjaa jo suunnitteluvaiheessa.

Heikkoudet: heikkoudet toiminnan käynnistämisvaiheessa olivat siinä, miten opiskelijat ja myös opettajat saadaan innostettua yrittäjyyden teemoihin? Opiskelijoita tulisi rohkaista kokeilemaan opintojen aikana esimerkiksi NY-yrittäjyyttä eli Nuori yrittäjyys ry:n ohjelmaa, jonka toteutuksella voi suorittaa toisen yrittäjyysopintokokonaisuuden. Lisäksi esiin nousi kysymys opettajien motivoitumisesta ja valmiuksista yrittäjyysopetukseen eri koulutusaloilla.

Uhat: uhkatekijöinä käynnistämisvaiheessa näyttäytyi osittain resursseihin liittyvät tekijä ja kysymykset. Onko esimerkiksi Starttaamon toiminnan käynnistämiseen riittävästi resursseja ja aikaa? Konseptin selkeyttämiseen ja tarjonnan laajentamiseen tarvitaan konkreettisesti suunnittelu-aikaa. Lisäksi tarvitaan aikaa ja resursseja sisäiseen markkinointiin ja viestintään ja sitä kautta konseptin jalkauttamiseen kampuksella ja myöhemmin muissa toimipisteissä.

Mahdollisuudet: Starttaamon mahdollisuudet tulevaisuudessa näyttäytyivät erittäin positiivisina, sillä tällä hetkellä yrittäjyysosaamisella on todella tarvetta ja kysyntää. Kuten aiemmin on mainittu, yrittäjyysosaamisen vahvistamisella ei tavoitella vain konkreettisesti uusia yrittäjiä vaan myös opiskelijoiden yrittäjämäisen

asenteen ja työelämätaitojen vahvistumista. Starttaamon toimintamallin mahdollisuuksia laajentaa myös yhteistyön aktivoituminen verkostojen kautta sekä eri koulutusalojen yhteistyö.

KUVA 9. Starttaamon SWOT-analyysi

3.6.2 Starttaamon liiketoimintamalli / BMC-analyysi

Opinnäytetyöprosessin sekä Starttaamon suunnittelu- ja käynnistysvaiheen näkökulmasta oli hyödyllistä tarkastella Starttaamo eri työkaluilla, joista SWOT-analyysin lisäksi valikoitui BMC-liiketoimintamallityökalu. Business Model Canvas on strateginen työkalu liiketoimintamallin mallintamiseen ja sen kehittämiseen. Näin voidaan yhdessä "kuvassa" nähdä koko liiketoimintamallin tai konseptin rakentuminen ja osa-alueet (kuva 10).

BMC -työkalu on myös hyödyllinen konseptin kehitysvaiheessa, koska se tuo esiin eri kehitettävät osa-alueet ja voi myös tuottaa uusia ideoita ja näkökulmia.

Keskeisin osa-alue on arvolupaus, joka tämän oppinnytetyön tutkimuskysymyksen ja Starttaamon kehittämisen näkökulmasta on opiskelija- eli asiakaslähtöisyys. Se tarkoittaa relevantteja ja ajantasaisia sisältöjä ja työvälineitä sekä monipuolisia opiskelijalähtöisiä toimintamalleja toteutuksissa. Vastatakseen tähän opetus- ja ohjaushenkilöstöllä tulee olla asiantuntijuutta sekä myös ajantasaista tietotaitoa.

KUVA 10. Starttaamon liiketoimintamalli

Yrittäjyysopintoja suorittavat ja yrittäjyydestä kiinnostuneet opiskelijat ovat ensisijaisia Starttaamon asiakkaita. Keskiössä tulee olla opiskelijan näkökulma ja tavoitteena on siirtyminen opetuksesta valmentamiseen, koska käytännön yrittäjyyskokeilut tapahtuvat ohjatuksi oppimisympäristöissä tai oppilaitoksen ulkopuolella. Opettaja tai ohjaaja on opiskelijan taustatukena, mutta toimintamallin tulee toimia niin, että opiskelija on aktiivinen ja itseohjautuva kuten yrittäjyyteen kasvamisessa kuuluu.

Toimintamallin ajatuksena on, että Starttaamossa annetaan tietoa, tukea ja ohjausta, innostetaan, tehdään yhdessä tiimi- ja projektityötä, uskalletaan kokeilla, toteutetaan käytännön caseja ja opitaan yhdessä. BMC-mallissa on pohdittu myös konseptin sidosryhmiä, kanavia sekä taloudellista näkökulmaa, johon opinäytetyön kehitysprojektissa ei tarkemmin oteta kantaa.

4 LOPPUPÄÄTELMÄT

4.1 Kehittämisprojektin tulokset

Starttaamo-konseptin kehittämiseen tuotu opiskelijoiden ja opetushenkilöstön näkökulmat sekä erityisesti huomioitu opiskelijoiden tarpeet. Kehittämisprojektin taustalla on pyritty huomioimaan vahvasti myös organisaation tahtotila ja tavoitteet. Suunnittelu- ja pilotointivaiheen tuloksena on saatu kehittämistyö hyvin alkuun ja esimerkiksi saatu luotua ensimmäinen konseptin toimintamalli.

Osana opinnäytetyöprosessia on tuotettu myös Starttaamon markkinointimateriaalia. Starttaamon infografiin on sanallisesti kiteytetty konsepti pilotointivaiheessa sekä tuotettu ensimmäinen versio visuaalisesta ilmeestä (liite 3). Starttaamo -konsepti on tässä kehitystyön alkuvaiheessa jaettu neljään osioon - Starttaamo tarjoaa:

- 1) Yrittäjyysosaamista – yrittäjyys- ja työelämävalmiuksia
- 2) Tiimityötä – keskiössä opiskelijat ja valmentava yrittäjyysopetus
- 3) Verkostoja – yritys- ja työelämäyhteistyö
- 4) Ohjausta ja valmennusta – yhdessä innostaen ja rohkeasti kokeillen.

Kehitystyötä on edistetty jo pilotointivaiheessa todella kattavasti, mutta Starttaamon vakiinnuttamiseksi ja edelleen kehittämiseksi on vielä paljon huomioitavia kehityskohteita.

Konkreettiset kehittämis ehdotukset

Alla listattuna ja avattuna konkreettiset kehittämis ehdotukset Starttaamon kehittämiseksi:

- Starttaamon oppimisympäristö (tilat, opetus & ohjaus)
- Starttaamon omat tavoitteet, mittarit, seuranta ja jatkuva kehittäminen
- Vuosittain kysely yrittäjyysopinnoista ja yrittäjyyteen kannustamisesta 2. lukuvuoden opiskelijoille
- Kampuksille oma laajennettu Starttaamotiimi (Tredun yrittäjyysheimo)

- Oppimisympäristö verkossa / Starttaamon oma moodle ja verkkokurssit
- henkilöstön osaamisen kehittäminen
- Starttaamo-konseptin jalkauttaminen ja juurruttaminen

Starttaamon oppimisympäristö (tilat, opetus & ohjaus)

Kehittämisvaiheessa Starttaamolle on osoitettu Pyynikin kampuksella oma tiimityötila, joka mahdollistaa työpaja- ja tiimityöskentelyn. Lisäksi tiloissa on mahdollisuus järjestää pop up -infoja, pieniä tapahtumia ja luentoja sekä ohjausta. Tilassa on tarkoitus järjestää yrittäjyysleiripäiviä ja lisäksi opettajat voivat tulla sinne ryhmänsä kanssa työskentelemään tai vaikkapa yrittäjyysinfoon.

On erittäin tärkeää, että näille toiminnoille on osoitettu oma työtila, mikä helpottaa myös näiden palveluiden saatavuutta opiskelijoiden näkökulmasta. Jatkossa tilaan on tarkoitus yhdistää myös Tuberoom eli helppokäyttöinen videopaja, jossa opiskelijat voivat toteuttaa esimerkiksi video cv:n ja projekteihinsa liittyviä videoita tai esimerkiksi tallentaa podcasteja.

Starttaamon omat tavoitteet, mittarit, seuranta ja jatkuva kehittäminen

Starttaamon ja yrittäjyysopetuksen kehittämistä ajatellen tarvitaan jatkossa toiminnalle asetetut tavoitteet, mittarit ja seuranta sekä kehitystiimi. Opiskelijoille voitaisiin laatia vielä strukturoidumpi kysely ja toteuttaa sitä vuosittain. Näin saadaan pidemmän aikavälin seuranta ja nähdään, miten tulokset muuttuvat. Tulosten perusteella saadaan myös toteutettua jatkuvaa kehitystyötä organisaatiossa, mikä takaa opetuksen laatutason ja ajantasaisuuden myös tulevaisuudessa.

Lisäksi Starttaamotiimissä on suunniteltu, että toimintaa mitataan jatkuvasti esimerkiksi tapahtumista, ohjauksesta ja yrittäjyysleiripäivistä kerättävien palautteiden avulla. Näin toimintaa voidaan kehittää opiskelijälähtöisesti eteenpäin.

Vuosittainen kysely ja seuranta

Tredun opiskelijoille syksyllä 2018 tehty kysely nosti esiin, että noin 50 % opiskelijoista vastasi, että heille on kerrottu yrittäjyyden mahdollisuuksista opintojen aikana. Vastaavasti kysymykseen, että opintojen aikana on kannustettu pohtimaan itsensä työllistämisen ja yrittäjyyden vaihtoehtoja, myös noin 50 % opiskelijoista vastasi kyllä. Tämä viittaa siihen, että tarvitaan panostusta siihen, että opiskelijat

saavat tietoa yrittäjyysopinnoista sekä kannustamista ja opetusta / ohjausta yrittäjyyteen ja itsensä työllistämiseen.

Opiskelijoista kuitenkin 60% oli ajatellut voivansa harkita yrittäjyyttä joskus tulevaisuudessa eli yrittäjyysosaamiselle on tarvetta ja kysyntää. Starttaamon konseptin avulla tähän voidaan nyt löytää uusi toimintamalli ja aktivoida yrittäjyysosaamisen kehittämistä opintojen aikana. Opiskelijoiden tulisi saada ajantasaista tietoa yrittäjyydestä sekä opetusta ja ohjausta. Lisäksi heitä pitäisi kannustaa yrittäjyyskokeiluun ohjatusti opintojen aikana.

Laajennettu Starttaamotiimi

Tredussa on kokoontunut organisaatiotasolla joitakin kertoja vuodessa ”yrittäjyysheimo”, jossa on mukana yrittäjyyden kehittämisestä kiinnostunutta henkilöstöä. Pyynikin kampuksen Starttaamotiimin työskentelyssä on syntynyt ajatus, että kutsumme koolle koko kampuksen laajennetun Starttaamotiimin. Siihen voisi tulla mukaan joka koulutusosalta 1-3 henkilöä, jotka toteuttavat yrittäjyysopetusta ja/tai ovat innostuneita yrittäjyysosaamisen kehittämisestä. Näin yhdistetään osaaminen, ideat ja voimavarat sekä voidaan kehittää ja tehdä työtä yhdessä. Jatkossa eri kampusten Starttaamotiimit voivat muodostaa jo syntyneen ”yrittäjyysheimon”, jonka avulla toiminnan kehittäminen, laatutaso ja jatkuvuus varmistetaan.

Oppimisympäristö verkossa / Starttaamon oma Moodle ja verkkokurssit

Starttaamotiimi on syksyn 2019 työskentelyssään suunnitellut pohjaa myös Starttaamon / yrittäjyysopetuksen omalle verkossa toimivalle oppimisympäristölle tai työtilalle, joka toteutettaisiin Tredussa käytössä olevalle Moodle -alustalle. Yrittäjyyden opintokokonaisuuksille on opetuksella omat kurssikokonaisuutensa verkossa, mutta Starttaamon omaan työtilaan olisi mahdollista koota yhteiset yrittäjyyteen liittyvät materiaalipaketit, informaatiota ja linkkejä. Se toimisi yhteisenä digitaalisena työkalupakkina ja työtilaan tulisi omat näkymät erikseen opiskelijoille ja opetukselle. Tredun opetushenkilöstöllä on myös käynnissä yhteistyö TAT:in (Talous ja nuoret) kanssa, jossa työestetään räätälöityä verkko-opintokokonaisuutta yrittäjyysopintojen suorittamiseen.

Henkilöstön osaamisen kehittäminen

Tutkimustulokset ja käytännön kehittämisprosessi ovat nostaneet esiin myös sen, että opettajan / ohjaajan omalla osaamisella, asiantuntijuudella, yrittäjyyskokeumuksella ja innostuksella on suora vaikutus opiskelijan oppimiseen. Opettaja voi vaikuttaa suuresti opiskelijan opintoihin sitoutumiseen ja motivoitumiseen opinnoissa. Starttaamon tavoitteena on tehdä ja innostaa yhdessä ja se voisi palvella toimintamuotoineen sekä tarjota konkreettisesti työkaluja, verkostoja sekä ajantasaista tietoa ja materiaalia opetuksen tueksi.

Starttaamo toimii siis opetuksen ja organisaation tukena tarjoamalla valmiita verkostoja yritys-elämään, tapahtumia, työpajoja, erilaisia toteutusmahdollisuuksia (esimerkiksi yrittäjyysleirit kaikille koulutusaloille) ja myös aktivoimalla koulutusalojen yhteistyötä. Starttaamo voisi toimia linkkinä ja luoda uusia toteutusmalleja myös muihin kuin yrittäjyyden opintokokonaisuuksiin, esimerkiksi: liiketalouden eri tutkinnon osat, myynti- ja asiakaspalvelu ja tapahtumatuotanto, joissa projekti- ja tiimioppiminen toimisivat hyvin.

Opetus- ja ohjaushenkilöstölle tulisi tarjota lisää tietoa ja kouluttautumismahdollisuuksia, jotta he motivoituisivat innostamaan opiskelijoita yrittäjyysopintoihin ja ohjattuihin yrittäjyyskokeiluihin opintojen aikana. Parhaimmillaan myös opettajan/ohjaajan ja opiskelijan työskentely on tiimityötä ja dialogia (kuva 11).

KUVA 11. Työskentelymalli Starttaamossa

Starttaamo-konseptin jalkauttaminen ja juurruttaminen

Starttaamon kehitysohjelmassa on luotu pohja yrittäjyyskonseptille ja toimintamallia sekä suunnitelmaa, miten jalkauttaa toimintaa Tredun käytänteisiin eri toimipisteissä. Kehittämävaiheessa on vahvasti noussut esiin resurssikysymykset eli uusien toimintamallien eteenpäin viemiseksi ja juurruttamiseksi osaksi käytäntöä tarvitaan resursseja sekä kehittämiseen että jalkauttamiseen.

Opetushenkilöstö keskittyy opetustehtäväänsä ja voi ottaa uusia toimintatapoja, työkaluja ja materiaaleja käyttöön opetuksessa. Muuhun kehittämis-, koordinaatio- ja sidosryhmäyhteistyöhön tarvitaan oma resurssinsa kampuskohtaisesti sekä Tredun organisaatiossa.

Starttaamon jalkauttamisessa eri kampuksille / toimipisteisiin on huomioitava niiden omat käytänteet, koulutusalojen tarpeet, toimipisteen koko ja jo olemassa olevat verkostot ja sidosryhmäyhteistyö. Tässä apuna voisi toimia toimipisteeseen perustettava oma Starttaamotiimi, joka voisi kehittää toimintaa yhteisesti siten, että se palvelee toimipisteen toimintaa ja opetusta hyödyntäen organisaation yhteistä mallia ja tarjontaa.

4.2 Tulevaisuuden yrittäjyyttä Tredusta

Tredun strategiassa on yhtenä painopisteenä ”Tulevaisuuden yrittäjyyttä Tredussa”, mikä tarkoittaa yrittäjämäisen toimintakulttuurin edistämistä ja opiskelijoiden rohkaisemista yrittäjyyteen. Tavoite on edistää myös henkilöstön yrittäjyysosaamista ja valmiuksia sekä toimia aktiivisena kumppanina verkostoissa yrittäjyyden edistämiseksi.

Tässä opinnäytetyössä on paneuduttu yrittäjyysosaamisen edistämisen näkökulmiin ja työstetty Starttaamo-konseptia. Alla olevassa kuvassa on hahmoteltu, miten ja millaisessa toimintaympäristössä Starttaamo toimii luodakseen tulevaisuuden yrittäjyyttä Tredusta (kuva 12).

KUVA 12. Starttaamo -konsepti

Kysymyksiä tulevaisuudessa on, vastaako konsepti riittävästi opiskelijoiden tarpeisiin tai osataanko sitä toteuttaa ja kehittää siten, että yrittäjyysosaamisen hankkiminen ammatillisissa opinnoissa vahvistuu. Parhaimmillaan Starttaamo tarjoaa uudenlaisen toimintamallin Treduun ja palvelee yhteisesti opiskelijoita, koulutusorganisaatiota sekä sidosryhmiä. Starttaamon hyödyt on kuvattuna alla olevassa kuvassa (kuva 13).

KUVA 13. Starttaamon hyödyt

4.2.1 Starttaamon visio

Kehitysprosessissa on pohdittu toimintaa pitkäjänteisesti huomioiden, että kehitystyö Tredussa jatkuu strategian tavoitteiden mukaisesti. Starttaamotiimi kiteytti Starttaamon vision omassa kehitystyössään elokuussa 2019 seuraavasti: ***”Starttaamo tarjoaa monimuotoista, innovatiivista ja laadukasta yrittäjyysvalmennusta, ohjausta ja yrittäjyys- ja työelämätoimintaa rohkeesti, reteesti ja reilusti.”***

Käytännön tasolla tämä tarkoittaa, että tehdään yrittäjyyskasvatusta yhdessä rohkeasti kokeille valmentavalla ohjauksella sekä myös tiimioppimista hyödyntäen. Yhdistetään toimipisteiden ja koulutusalojen resursseja sekä hyödynnetään verkosto- ja sidosryhmäyhteistyötä. Näin varmistetaan, että yrittäjyyskasvatuksen tarjonta, osaamis pohja, resurssit ja anti opiskelijoille on mahdollisimman laaja ja kattava.

Ammatillisen koulutuksen on huomioitava tulevaisuuden työelämän osaamistarpeet ja pyrittävä vastaamaan opiskelijoiden sekä työelämän tarpeisiin. Monipuolisen opetuksen, toteutustapojen ja oppimisympäristön avulla voidaan tarjota laadukasta ja ajantasaista opetusta.

4.2.2 Starttaamon toimintasuunnitelmaluonnos 2019-2022

Starttaamotiimi sai myös toimeksiannon pohtia, miten konseptin kehittäminen ja jalkauttaminen jatkuu pilotointivaiheen jälkeen. Opinnäytetyön tekijä laati osana opinnäytetyöprojektia Starttaamon alustavan toimintasuunnitelmaluonnoksen strategiakaudelle 2019-2022 (liite 4). Toimintasuunnitelmaluonnos toimii jatkossa Starttaamon kehittämistyön taustamateriaalina.

Toimintasuunnitelmaluonnos on jaettu kolmeen osaan lukukausittain:

- v. 2019 – 2020: Perustan luominen Starttaamon toiminnalle
- v. 2020 – 2021: Starttaamon toiminnan vakiinnuttaminen
- v. 2021 – 2022: Starttaamon toimintojen kehitystyö jatkuu.

Suunnitelma on rakennettu kolmen osion varaan, joissa on huomioitu toiminnan käynnistys ja tunnetuksi tekeminen, yhteistyöverkostojen aktivointi ja konkreettiset tapahtumat ja toiminnot. Näihin osioihin on kirjattu toimenpiteitä, joita voidaan toteuttaa eri lukuvuosina. Nyt ensimmäisenä toimintavuotena rakennetaan perustaa konseptille ja toiminnalle. Seuraavina vuosina toimintaa voidaan kehittää kokeilujen kautta edelleen opiskelijoiden ja opetushenkilöstön kanssa sekä laajentaa yhdessä eri sidosryhmien kanssa yhteistyössä.

5 POHDINTA

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli löytää uusia näkökulmia yrittäjyysosaamisen kehittämiseen Tredussa sekä tuoda kehittämis ehdotuksia Starttaamo-yrittäjyyskonseptin kehitysprosessiin. Opinnäytetyö lähti liikkeelle kysymyksestä, miten voisimme kehittää yrittäjyyden oppimisympäristöä Tredussa? Tutkimus-/kehittämiskysymykseksi muotoutui: *Mitä opiskelijat tarvitsevat opinnoissaan (oppimisympäristö ja opetus/valmennus) saadakseen hyvät valmiudet yrittäjyysosaamiseen?*

Lähdimme keväällä 2019 kehittämään ja pilotoimaan Starttaamo -yrittäjyyskonseptia Starttaamotiimin ja opiskelijoiden kanssa. Opinnäytetyön kehittämiskohdeksi muodostui konkreettisesti Starttaamon -yrittäjyyskonseptin rakentaminen yhdessä muun kehitystiimin kanssa. Keväällä 2019 Starttaamon konseptia työstettiin Starttaamotiimin työskentelyssä ja sen jälkeen siirryttiin varsinaiseen pilotointivaiheeseen elokuussa 2019.

Starttaamon toiminnan lähtökohtana on opiskelijalähtöisyys eli keskiössä on opiskelijan näkökulma ja valmentava yrittäjyyskasvatus, jossa vuoropuhelu toimii aktiivisesti. Tavoitteena on tehdä yhdessä rohkeasti kokeillen ja innostaen sekä vahvistaen opiskelijoiden yrittäjyysosaamista ja -asennetta. Muutokset työelämässä tulevat vaikuttamaan työn sisältöihin ja organisoitumiseen sekä vaativat uudenlaista osaamista ja itseohjautuvuutta. Yrittäjyysosaamisella voimme vahvistaa sekä valmiuksia itsensä työllistämiseen, mutta myös vahvistaa yrittäjämäistä asennetta työhön sekä työelämävalmiuksia.

Ammatillisessa koulutuksessa opintojen keskiössä on oman alan substanssi-osaaminen ja siihen liittyvän taitojen ja tiedon opiskelu. Yrittäjyysopintojen avulla opiskelija voi kaikilla koulutusaloilla huomattavasti kasvattaa omaa osaamisensa siirtyessään työelämään. Yrittäjyysosaamisen vahvistaminen opintojen aikana antaa opiskelijoille valmiuksia yrittämiseen, ymmärrystä liiketoimintaosaamisesta sekä luo yrittäjyysasennetta.

Yrittäjyyden näkökulma on tänä huomioitu opetussuunnitelmissa kaikilla koulutusasteilla ja ammatillisiin tutkintoihin sisältyy erilaisia yrittäjyysopintoja tai -osioita. Starttaamo -konseptin tavoitteena on koota yhteen ajantasaista yrittäjyystietoutta, verkostoja, kehittää yhdessä uusia toimintamalleja ja oppimisympäristöä sekä innostaa ja valmentaa opiskelijoita aktiivisemmin yrittäjyyteen oppilaitoksessa.

Yrittäjyysopetus ja Starttaamon toimintamalli tarjoaa parhaimmillaan opiskelijoille mahdollisuuden kokeilla yrittäjyyttä ja sitä kautta käytännön osaamista ja tietoa yrittäjyyteen. Valmiuksien lisäksi haluamme luoda yrittäjähenkä ja -asennetta, joka vahvistaa valmiuksia toimia yrittäjänä tai yrittäjämäisesti työelämässä. Yrittäjän ominaisuudet kuten kyky johtaa itseään ja omaa työtään, itseohjautuvuus sekä rohkeus tarttua eteen tuleviin haasteisiin ja mahdollisuuksiin kantavat pitkälle tulevaisuuden työelämässä.

Tulevaisuudessa monipuoliset oppimisympäristöt tarjoavat mahdollisuuden siirtyä sisältökeskeisestä opetuksesta entistä käytännönläheisempään oppimiseen ja opintokokonaisuuksien toteutuksiin esimerkiksi projekti- ja tiimioppimisena. Yrittäjyyden oppimisympäristössä tämä voi olla yrittäjyyskokeiluja tai esimerkiksi yhteistyöyritysten toimeksiantojen toteuttamista, kuten toimii esimerkiksi TAMK:in Proakatemian tiimioppimisympäristö ja y-kampus.

Oppimisympäristön tarjoamalla mahdollisuuksilla on myös suuri vaikutus siihen, miten erilaiset opintokokonaisuuksien toteutukset ja esimerkiksi yrittäjyyskokeilut mahdollistuvat opintojen aikana oppilaitoksessa. Tärkeää olisi myös yrittäjyysopetuksessa siirtyä sisältöopetuksesta luokkahuoneessa käytännön toteutuksiin monipuolisessa oppimisympäristössä. Tredussa tämän mahdollistaa esimerkiksi Tredun Pyynikin kampuksella Hyvinvointikeskus Tredun Helmessä sijaitseva Helmen Satama sekä Starttaamon tiimityötila, jotka tarjoavat monipuoliset ja innostavat puitteet erilaisille toteutuksille.

Tässä opinnäytetyössä on tarkasteltu Starttaamo -yrittäjyyskonseptia sen suunnittelu- ja käynnistysvaiheessa. Alkuvaiheessa Starttaamotiimi on tehnyt pohjatyötä uudennlaiselle toimintamallille Tredussa ja konsepti varmasti kehittyy edelleen, kun käytäntöön viedyt kokeilut näyttävät suuntaa eteenpäin. Starttaamolle

on tässä vaiheessa luotu pohjaa konseptille, vuosikello (liite 5), suunniteltu markkinointia sekä pohjustettu toimintasuunnitelmaa eteenpäin. Lisäksi opiskelijoille on tarjottu opetuksen lisäksi infoja, tapahtumia, ohjausta ja tarjolla on syksyn 2019 aikana yrittäjyysleiripäivät kolmen koulutusalan ryhmälle. Starttaamotiimin toimesta on aloitettu myös aktiivisesti yhteistyö yrittäjyysyhteistyötahojen ja yrityskummien verkoston kanssa.

Toiminnan käynnistämässä ollaan alkumetreillä ja seuraava askel onkin toiminnan vakiinnuttaminen ja juurruttaminen käytäntöön. Starttaamon -konseptia on rakennettu vastaamaan organisaation tarpeisiin sekä tutkimustuloksista nousseisiin opiskelijoiden tarpeisiin ja toiveisiin. Toiminnan jatkokehitys riippuu vahvasti siitä, miten organisaatiossa käytetään resursseja toiminnan kehittämiseen.

Kehittämiskohteita löytyy edelleen: monipuolisempi ohjelmatarjonta, oppimisympäristön kehittäminen sekä tiimi- ja projektityön käytänteiden kehittäminen organisaatiossa. Oma kehityskohteensa on myös opetushenkilöstön innostaminen mukaan sekä heidän osaamisen kehittäminen esimerkiksi opettajuudesta valmentajaksi. Opiskelijat tarvitsevat laaja-alaista, valmentavaa opetusta ja ohjausta. Esimerkiksi Karvin raportissa nousi selkeästi esiin se, että opettajan/valmentajan/ohjaajan omalla osaamisella ja innostuksella yrittäjyyteen on vaikutusta ja merkitystä opiskelijoiden oppimiseen, rohkeuteen kokeilla ja motivaatioon.

Starttaamon konseptin kehitystyötä ajatellen jatkokehittämis- tai tutkimuskohde olisi esimerkiksi mallintaa tarkemmin opiskelijan opinto- ja palvelupolku (esim. opiskelijan yrittäjyyspolku), kun Starttaamon työskentely löytää oman toimintamallinsa. Sen avulla konseptia voidaan kehittää edelleen, vakiinnuttaa toimintaa sekä se palvelisi vielä paremmin opiskelijan tarpeita. Jatkokehitystyön pohjana voivat toimia Starttaamon toiminnasta, tapahtumista ja yrittäjyysleireistä kerättävät palautteet. Starttaamo toimii kampuksella omana tukipalvelunaan sekä opiskelijoille että opetukselle.

Tulevaisuuden työelämässä vaaditaan substanssiosaamisen lisäksi kykyä toimia tiimeissä, työskennellä projektiluonteisesti, nopeaa reagointia sekä ongelmanratkaisukykyä. Itsensä työllistäminen on vahva tulevaisuuden vaihtoehto. Haasteena yhteiskunnallisesti on se, miten esimerkiksi yksinyrittäjä jaksaa työssään,

tai onko yrityksen kasvattaminen palkkaamalla työntekijöitä taloudellisesti mahdollista yrittäjälle. Työ tulee olemaan entistä itseohjautuvampaa ja todennäköisesti uusia työtehtäviä ja työnkuvia syntyy huomattavassa määrin. Oppilaitoksissa eri asteilla tähän voidaan luoda perusta ja antaa valmiuksia huomioimalla ajantasaista tarpeita opetuksen ja oppimisympäristöjen kehittämisessä.

Saatavilla on entistä enemmän tietoa, joten opintojen aikana on opetuksessa annettava vahva pohja ammatilliseen osaamiseen ja lisäksi tarvitaan ohjausta tiedon lähteille sekä kykyä hyödyntää relevanttia tietoa ja osaamista. Monipuoliset oppimisympäristöt ja pedagogiikka antavat mahdollisuuden myös siihen.

Opinnäytetyön tekijän reflektointia

Opinnäytetyöprosessi on antanut tekijälle laajan näkökulman yrittäjyysopetuksen nykytilaan ja kehitystarpeisiin. Yrittäjyystaidot ovat työelämän näkökulmasta opiskelijalle ensiarvoisen tärkeitä. Yrittäjyysosaamisen vahvistaminen vahvistaa sisäistä yrittäjyyttä, itseohjautuvuutta ja luo mahdollisuuksia ja osaamista itsensä työllistämiseen ja myös työelämätaitoihin.

Opinnäytetyön painopiste on vahvasti konseptin kehitystyössä, ei niinkään tutkimuksellinen, vaikka perehtyminen eri lähdemateriaaleihin antoi kyllä kattavan tietopohjan sekä monipuolisesti näkökulmia yrittäjyyskasvatukseen. Tavoitteena oli löytää uusia näkökulmia yrittäjyysosaamisen vahvistamiseen ja Starttaamon kehitysprosessiin. Osallistuminen myös vahvasti pilotointivaiheeseen oman työnkuvan kautta on tuonut mahdollisuuden myös olla mukana muotoilemassa Starttaamo -konseptia sen kehittämisvaiheessa sekä käyttää laajasti ja monipuolisesti omaa osaamista.

Starttaamo vastaa siis osaltaan Tredun strategian yrittäjyyden painopisteeseen ja siitä voidaan edelleen kehittää brändätty toimintamalli, joka on ikään kuin Tredun Startup-keskus tai hautomo. Starttaamo tarjoaa apua myös opetukselle aktivoimalla eri koulutusalojen yhteistyötä, tarjoamalla ajantasaista tietoa ja työvälineitä sekä aktiivisen verkostoyhteistyön ja tätä kautta palvelee opiskelijoiden yrittäjyysosaamisen vahvistamista ja kehittämistä.

Opinnäytetyöprosessissa on aina myös haasteensa rajaamisen, näkökulmien ja aikataulujen kanssa. Tämäkin prosessi koki omat suvantovaiheensa ja aina isossa organisaatiossa tieto ei kulje tai uusien toimintamallien käyttöönottoa on arvioitava monesta eri näkökulmasta, mikä saattaa osoittaa kehitysprosessille uusia suuntia. Onnistumisen iloa on tuonut se, että kuitenkin lyhyellä aikavälillä asioita on viety jo monin eri tavoin käytäntöön pilottivaiheessa.

Starttaamotiimi on saanut organisaatiossa kiitosta tehokkaasta työskentelystä ja osaltaan opinnäytetyöprosessi on vauhdittanut prosessia toimimalla lisäresursseina. On ollut hienoa olla mukana rakentamassa konseptia ja toimintamallia, joka mahdollistaa jatkossa entistä paremmin opiskelijoille ohjatun yrittäjyyden kokemuksen opintojen aikana sekä antaa valmiuksia yrittäjyysosaamiseen.

Työskentely opiskelijoiden kanssa Starttaamon pilotointivaiheessa alkusyksystä 2019 on myös nostanut esiin sen, että yrittäjyysosaaminen kiinnostaa opiskelijoita tällä hetkellä. Oma yrittäjyystausta teki aiheesta itselleni mielenkiintoisen ja merkityksellisen ja haluan olla jatkossakin työelämässä edistämässä sitä, että opiskelijat saavat valmiuksia ja työvälineitä yrittämiseen, yrittäjyysasennetta ja -osaamista sekä työelämätaitoja.

LÄHTEET

6Aika. 2019. Aina avoin ammatillinen oppilaitos – 365/12. Luettu 5.8.2019.
<https://6aika.fi/project/aina-avoin-ammattillinen-oppilaitos-365-12/>

ENRI. 2018. Innovation Cluster for Entrepreneurship Education – Määrällisen tutkimuksen tulokset – Suomi. Tutkimusmuistio. Eastern Norway Research Institute. Luettu 25.10.2019. https://nuoriyrittajyys.fi/wp-content/uploads/2018/03/Suomen-tulokset_ICEE_tutkimuksesta.pdf

Euroopan komissio. 2014. Yrittäjyyskasvatus: kouluttajien opas. Verkkojulkaisu. Luettu 25.1.2019. <http://ec.europa.eu/DocsRoom/documents/7465>

Ikonen, R. 2006. Yrittäjyyskasvatus. Kansalaisen taloudellista autonomiaa etsimässä. Jyväskylä: Kopijyvä Oy.

Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. 2018. Yrittämään oppii yrittämällä. Verkkojulkaisu. Luettu 20.1.2019.
https://karvi.fi/app/uploads/2018/11/KARVI_2518.pdf

Kansikas, J. 2007. Kasva yrittäjyyteen. Jyväskylä: Gummerrus Kirjapaino Oy.

Koulutustakuu. 2019. 365/12 – Aina avoin ammatillinen oppilaitos -hanke. Luettu 8.5.2019. <http://www.koulutustakuu.fi/365-12/>

Kakkonen M-L & co. 2012. Näkökulmia yrittäjyyteen ja yritysysteistoimintaan. Tutkimuksia ja raportteja. Mikkelin ammattikorkeakoulu. Luettu 10.04.2019.
[https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/53601/URN-NISBN9789515883551.pdf?sequence=1&isAllowed=y](https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/53601/URN:NISBN9789515883551.pdf?sequence=1&isAllowed=y)

Kattelus, S. & Pylvänäinen, S. 2018. Kysely yrittäjyysopinnoista Tredun opiskelijoille. Tampereen seudun ammattiopisto Tredu. Tampere.

Kyrö, P. & Ripatti, A. 2006. Yrittäjyyskasvatuksen uusia tuulia. Tampere: Tampereen yliopistopaino Oy – Juvenes Print

Kyrö, P. & Lehtonen, H. & Ristimäki, K. 2007. Yrittäjyyskasvatuksen monia suuntia. Tampere: Tampereen yliopistopaino Oy – Juvenes Print

Lehtinen, T. 2016. Y-sukupolven ikäisten motivaatiotekijät ryhtyä yrittäjiksi. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopiston kauppakorkeakoulu. Luettu 10.08.2019.
<https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/49040/URN%3aNBN%3afi%3ajyu-201603111824.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Nuori Yrittäjyys -sivusto. 2019. Vuosi yrittäjänä -ohjelma ammatilliseen oppilaitokseen. Nuori Yrittäjyys ry. Luettu 15.9.2019. <https://vuosiyrittajana.fi/opettaja/ammattillinen/>

Onnistu yrittäjänä -sivusto. 2019. Nosta yrityksesi seuraavalle tasolle SWOT -analyysillä. Luettu 20.4.2019. <https://www.onnistuyrittajana.fi/nosta-yrityksesi-seuraavalle-tasolle-swot-analyysilla>

Onnistu yrittäjä -sivusto. 2019. Business Model Canvas. Luettu 20.4.2019.

<https://www.onnistuyrittajana.fi/business-model-canvas-ohjeet>

Opetusministeriö. 2009. Yrittäjyyskasvatuksen suuntaviivat. Opetusministeriön julkaisuja 2009:7. Luettu 15.2.2019. <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/78869/opm07.pdf>

Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2017. Koulutuksen yrittäjyyslinjaukset 2017. Luettu 12.1.2019. <https://minedu.fi/yrittajyyslinjaukset>

Opintopolku -portaali. 2019. Ammatillinen koulutus. Opetushallitus. Luettu 10.1.2019. <https://eperusteet.opintopolku.fi/#/fi/selaus/kooste/amatillinenkoulutus?hakutyyppe=perusteet>

Sitra. 2015. Maa, jossa kaikki rakastavat oppimista. Verkkojulkaisu. Luettu 10.2.2019. https://media.sitra.fi/2017/02/27174837/Maa_jossa_kaikki_rakastavat_oppimista-2.pdf

Suomen 4H-liitto. 2019. Usein kysytyjä kysymyksiä 4H -yrityksestä. Luettu 3.9.2019. <https://4h.fi/toita/perusta-oma-yritys/4h-yrityksen-tyokalupakki/4h-yritys-ukkk/>

Talous ja nuoret TAT. 2018. Nuorten tulevaisuusraportti 2018. Luettu 20.07.2019. <https://www.tat.fi/wp-content/uploads/2018/10/Kun-koulu-loppuu-Nuorten-tulevaisuusraportti-2018.pdf>

TAMK. 2012. Voimala. Yrittäjyyden valmennuskeskus Voimala. Konseptikäsi-kirja – Feel it, Try it. Tampereen ammattikorkeakoulun julkaisuja. Tampere: Tammerprint Oy. <http://julkaisut.tamk.fi/PDF-tiedostot-web/B/50-Voimala-yrittajyyden-valmennuskeskus-Voimala-Konseptikasikirja-Feel-It-Try-It.pdf>

TAMK. 2014. Pysäköinti kielletty – huoltoajo sallittu. Yrittäjyyspedagogiikka moottorina kohti uudenlaista ammatillisuutta. Tampereen ammattikorkeakoulun julkaisuja. Tampere: Tammerprint Oy.

Tredu. 2019. Tietoa Tredusta. Luettu 10.1.2019. <https://www.tredu.fi/tietoa-tredusta.html>

Tredu. Tredun strateginen ohjelma. 2018. Luettu 10.1.2019. <https://www.tredu.fi/tietoa-tredusta/tredun-strateginen-ohjelma.html>

Viitala, R. & Jylhä, E. 2010. Liiketoimintaosaaminen. Menestyvän yritystoiminnan perusta. Helsinki: Edita Publishing Oy.

Viljanen, M. 2017. Yrittäjyyden ja yrittäjyyskasvatuksen edistäminen Tredussa. YAMK-opinnäytetyö. Laurea-ammattikorkeakoulu. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/135478/Marita%20Viljanen_LAUREA_YAMK_2017.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Vilka, H. & Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

LIITTEET

Liite 1. Kyselyn yhteenvedo

Kattelus, S. & Pylvänäinen, S. 2018. Tredu.

Audrea	Hobica	Livvatus	Maria-ja	Rakennus- ja tuontienika	Sotkai- ja teravala
<p>"Korkintaan on kerrottu että voi valita jonkun valinnaisen kurssin yrittäjyydestä"</p> <p>Yrittäjyydestä ja mahdollisuudesta suuntautua yrittäjäksi ei olla juurikaan kerrottu.</p> <p>Suurin osa on ajatellut, että voisi toimia yrittäjänä joskus tulevaisuudessa</p> <p>Yrittäjän toimimisesta jännittää stressi tukein leikkaantuminen</p>	<p>"Yrittäjyys tarvitsee paljon aikaa ja motivaatiota onnistumiseen"</p> <p>Yrittäjyyskurssi oli käytyinä suurimmalla osalla</p> <p>"Käyn kurssia jossa tehdään tehtäviä yrittäjyydestä"</p> <p>Suurin osa ei ole harkinnut vakavissaan yrittäjyyttä</p> <p>Suurimmalle osalle ei ole kerrottu mahdollisuudesta perustaa yritys opintojen aikana</p> <p>"Paineasetokkyyni kesto ja suuri vastuu esim. muista jännittää yrittäjyydessä"</p>	<p>"Pajon eri mahdollisuuksia, itsensä oma pomo, voi päättää kukaan ei ole sanomassa mitä pitää tehdä joiden täytyy olla oma-aloitteinen"</p> <p>"Minulle on kerrottu paljon yrittäjyydestä, sen eri muodoista ja mm. ensivaikutelma yrittäjyydestä"</p> <p>"Eipä oikeastaan paljoakaan ole kerrottu yrittäjyydestä, vain verkkokursilla joka oli melko turhanpäiväinen ja mitään sisältöä antamaton"</p> <p>Suurimmalle osalle vastaajista ei ole tarjottu mahdollisuutta suuntautua yrittäjäksi opintojen aikana</p> <p>Suurinta osaa on kannustettu pohtimaan yrittäjyyden eri vaihtoehtoja opiskelujen aikana</p>	<p>"Yrittäjyys voi olla kannattavaa juuri meidän opiskelevalle (Medialalalla, mutta siitä ei ole kerrottu paljoa"</p> <p>"Korkintaan joskus tullut esille ammatillisten aineiden tunneilla esille että sellaisitakin voi tehdä"</p> <p>Enemmistö koki, että Tredussa on kannustettu pohtimaan yrittäjyyden eri vaihtoehtoja opiskeluiden aikana</p> <p>Noin puolet ovat saaneet kuulla mahdollisuudesta suuntautua yrittäjäksi opintojen aikana</p> <p>Yrittäjyydessä jännittää rahantaminen ja se, onko tarvittavia taitoja</p>	<p>"Lyhyesti 1. vuotena käytiin läpi mitkä voisivat olla vahvuudet yrittäjänä, mutta syvemmän ei käyty läpi esim. eri yritysmuotoja"</p> <p>Noin puolet ovat saaneet kannustusta yrittäjyyden eri vaihtoehtojen pohtimiseen</p> <p>Noin puolelle on kerrottu mahdollisuudesta toimia opintojen aikana yrittäjänä</p> <p>Yrittäjyydessä kiehtoo raha, vapaus ja yrittäjällisyys muiden ammattiläisten kanssa.</p> <p>Yrittäjyydessä jännittää taloudelliset asiat ja että joku varastaa yritysideoita</p>	<p>"Sotella on kerrottu yrittäjyydestä oleelliset perussasiat"</p> <p>"On jokaisen oma päätös lähteä yrittäjäksi, yrittämisen hyvät ja huonot puolet on myös kerrottu"</p> <p>Suurimmalle osalle on kerrottu mahdollisuudesta suuntautua yrittäjyyteen opintojen aikana</p> <p>Suurinta osaa on kannustettu pohtimaan yrittäjyyden eri vaihtoehtoja</p> <p>Yrittäjyydessä kiinnostaa oman osaamisen valjastaminen kaupalliseen muotoon</p> <p>Yrittäjyydessä jännittää velkaantuminen, konkurssi, velkakierre ja henkiset paineet</p>

STARTTAAMO –työpaja / opiskelijat & henkilöstö

Aika: to 13.6.2019 klo 13.00-16.00

Paikka: Starttaamo / Tredu Pyyrikki

Vetäjä: Marita Viljanen

Paikalla: Sanna Kattelus, Mirkka Sahlstedt, Emmi Salminen, Piia Kallonen, Kreetta Hyttinen, Irina Kosonen ja opiskelijaryhmä 1903HikaP06 (16 opiskelijaa)

Tiimien kysymykset ja pohdinnat

1) Miten saadaan yritykset ja työelämä mukaan?

- Yritykset haluavat nähdä innostusta ja motivaatiota opiskelijoilta
- Mitä yritykset hyötyvät yhteistyöstä? Esim. näkyvyys...
- Osaamista yrityksiin + toimialalle
- Yritysten resurssit?
- Miten löydetään yritykset, joilla on halua kehittää toimintaa & toimialaa?
- Tiedon kulku Tredusta työelämään
- Mentorointi
- Yhteistyö
- Markkinointi
- Ideointi
- Yrityksille näkyvyyttä yhteistyöllä

2) Mikä huolettaa, mitä pitää välttää?

- Ylikuormitus
- Paperiasiat
- Raha – riittävyys, investoinnit...
- Opinnoissa – toisto / päällekkäisyys
- Projektien jatkuvuus
- Resurssien riittävyys
- Selkeys – liika monimutkaisuus vie innostuksen
- Huono palaute asiakkailta
- Mistä apu ammatilliseen osaamiseen yrittäjänä?

6Aika

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

- Konkurssi / kuukausimenojen kasvu
- Huolettaa kuuleeko muut Starttaamossa olevat minun asioitani?
- Mitä tapahtuu, kun koulu loppuu? / Miten jatkan yrittäjänä itsenäisesti?
- Laskut, verottaja, alvit, tellit, yellit, lellit...
- Asiakaskunnan saanti ja riittävyys
- Omat voimavarat
- Rahat alkuun (starttiraha?)
- Mentori (ettei jää yksin asioiden kanssa)
- Konkurssi ja sen välttäminen

3) Mitä uutta pitää luoda?

- Ohjausta (miten saatavilla – päivitys?)
- Tilat käyttöön
- Neuvontaa, selkeitä ohjeita yritystoimintaan
- Apua rahoitukseen
- Tiedon kulku – info IDID –taulut
- Koulutusta
- Viihtyisä tila
- Ammattilaisen apua, neuvoa ja tukea esim. verojen ja rahojen kanssa
- Selkeä tehtävälista, mitä pitää tehdä (esim A4-muotoon)
- Rahoitusneuvontaa
- Säännöllinen neuvontapiste

Yhteenvetoa:

- Yritysyhteistyötä on tehtävä aktiivisesti: informaation kulku, molemminpuolinen hyötynäkökulma ja yhteistyö niiden yritysten kanssa, jotka haluavat kehittää omaa toimialaa ja ovat aktiivisia.
- Yrittäjyydessä opiskelijoita huolettaa resurssien ja osaamisen riittävyys, talousasioiden hoito, kannattavuus ja jatkuvuus.
- Yrittäjyysohjausta opintojen aikana: ohjausta saataville, neuvontapiste?, selkeitä ohjeita, koulutusta ja tiloja työskentelyyn.

6Aika

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Liite 3. Starttaamon infografi

TULEVAISUUDEN YRITTÄJYYTTÄ
TREDUSTA

STARTTAAMO

tredu

STARTTAAMO TARJOAA:

YRITTÄJYYSOSAAMISTA

YRITTÄJYYS- JA TYÖELÄMÄVALMIUKSIA

Starttaamokonseptin toimintamalli tarjoaa opiskelijoille monipuolisia mahdollisuuksia kehittää yrittäjyys- ja työelämävalmiuksia opintojen aikana.

TIIMITYÖTÄ

KESKIÖSSÄ OPISKELIJAT &
VALMENTAVA YRITTÄJYYSOPETUS

Kampukselta löytyy Starttaamon co-working-tila tiimi- ja projektityöskentelyyn. Starttaamotiimi kehittää toimintamallia asiakaslähtöisesti yhdessä opiskelijoiden kanssa.

VERKOSTOJA

YRITYS- JA TYÖELÄMÄYHTEISTYÖ

Starttaamo aktivoi ja kokoaa yhteen yritys-elämän, yhteistyötahojen, yrittäjyys- ja työllisyyspalveluiden sekä oppilaitos- ja hankeyhteistyön verkostot ja palvelut.

OHJAUSTA JA VALMENNUSTA

YHDESSÄ INNOSTAEN JA
ROHKEASTI KOKEILLEN

Starttaamossa opiskelijoiden tukena toimivat vastuupettajat ja ohjaaja. Tarjolla on mm. työpajoja, tapahtumia, opetusta ja ohjausta. Starttaamo tarjoaa ajantasaista tietoa ja taitoja yrittäjyyteen ja työelämään. Tervetuloa Starttaamoon!

365/12
Terveystieteiden tutkimuskeskus

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

Liite 4. Starttaamon toimintasuunnitelmaluonnos 2019-2022

1 (3)

Toimintasuunnitelma 2019 – 2020: perustan luominen Starttaamon toiminnalle		
Toiminnan käynnistäminen ja tunnetuksi tekeminen	Yhteistyöverkostojen aktivointi	Konkreettiset tapahtumat ja toiminnot
Toiminnan käynnistäminen ja kehittäminen yhdessä tiimin ja opiskelijoiden kanssa	Tutustuminen Turun Vision oppimisympäristöön	Opettajat käynnistävät opiskelijoidensa kanssa opiskelijajoukkoihin ja ohjaaja apuna ohjaamassa (tavoite 3 opiskelijajoukkoa/koulutusala, Santalahti)
Starttaamo-tila kuntoon ja käyttöön	Yritysvierailu y-ryhmän kanssa / Palmikko Oy & Melon Oy	Starttaamoon avataan ohjaajan / opettajien päiväsaika tiistaisin klo 12.30-15.
Opiskelijoiden kontaktointi syyslukukauden aikana; ohjaaja käy kertomassa ryhmille ja opiskelijat/ryhmät vierailevat Starttaamossa	Aktivoidaan yhteistyöverkostoja: yrityskummit, yritysvierailuja ja yrittäjävierailijoita kampuksella	Starttaamon avajaiset 3.9. / hius- ja kauneusalan työpajapäivä (erillinen ohjelma) Yrittäjäpäivä 5.9. / Valtteri Lindholm, Varusteika – webinaari. Yrittäjyysviikolla toimipisteen erilliset orientaatiopäivät – ohjelmaa myös Starttaamossa
Starttaamon toiminta linkitetään talon muihin tapahtumiin ja toimintoihin	Ensimetri, 4h, kevyrittäjä – aktivoidaan yhteistyö eri tahojen kanssa	Valmennusta / työpaja henkilöstölle Tarjotaan opiskelijoille avoimia työpajoja -> tapahtumakalenteri täydentyy...
Sisäinen markkinointi (Tredun yhteiset materiaalit Santalahdentien Teamsiin)	Yhteistyö muiden oppilaitosten kanssa hankkeen kautta ja esim. TAMK / Proakatemia	Tredusta duuniin – rekrytortapahtuma -> Starttaamo mukana (yrittäjyysasiat ja -tahot + itsensä työllistämisen mahdollisuudet näkyväksi)
Markkinointi- ja tiedottaminen (erillinen suunnitelma)	Kampuksella yhteistyö Kohtaamon, Treenaamon ja tutortoimintojen kanssa -> saadaan toimintoja näkyväksi opiskelijoille	Toiminnan kehittäminen: kerätään UKK-kysymykset ja tehdään tapahtumia varten asiakaspalautekysely + seurataan kontaktimääriä. Toiminnan jatkoon suunnittelu ja tavoitteet eteenpäin -> työstetään toimintasuunnitelmaa ja visiota strategian mukaisesti 2019-2022

Toimintasuunnitelma 2020 – 2021: Starttaamon toiminnan vakiinnuttaminen

Toiminnan vakiinnuttaminen ja tunnetuksi tekeminen	Yhteistyöverkostojen aktivointi	Konkreettiset tapahtumat ja toiminnot
Toiminnan kehittäminen yhdessä Starttaamo-tiimin ja opiskelijoiden kanssa	Yritykset ja työelämäpalvelut vierailevat ja ovat esillä Starttaamossa	Opetajat käynnistävät opiskelijoidensa kanssa opiskelijajyrvityksiä, tarvittaessa ohjaaja apuna ohjaamassa. Opiskelijajyrvitysoiminta mahdollistetaan eri toimipisteissä.
Starttaamo-tila & -konsepti palvelemaan Tredutasoisesti; valmennus- ja ohjauspisteenä (tilat pääaulan viereiselle käytävälle?)	Opetajat toteuttavat yritysvierailuja oman koulutusalan yhteistyöyrityksiin: verkostot, top-mahdollisuudet, yritys-elämän toimeksiannot jne	Starttaamossa ohjaajan/valmentajan avoin päivystysaika kerran viikossa, lisäksi ryhmät vierailevat ja järjestetään työpajoja + valmennusta
Sisäinen markkinointi: infot lukukausien alkaessa, erityisesti uusien ryhmien kontaktointi + opiskelijaryhmät vierailevat Starttaamossa	Aktivoidaan yhteistyöverkostoja: rakennetaan yrityskummiverkostoja eri koulutusaloille, yritysvierailuja ja yrittäjävierailijoita kampuksella	Tapahtumakalenteri laadittu koko vuodelle Yrittäjyysviikolla yrittäjyysteema ja –tapahtumat kaikissa toimipisteissä + avataan yrittäjyyskilpailut vuodelle Laajennettu Starttaamotimi toimipisteissä; joka koulutuslalta mukana 1-2 hlöä
Starttaamon toiminta linkitetään talon muihin tapahtumiin ja toimintoihin ja koko lukuvuodelle laadittu Starttaamon oman tapahtumakalenterin tapahtumat	Ensimetri, 4h, kevytyrittäjyys, TE-palvelut – aktiivinen yhteistyö eri tahojen kanssa	Valmennusta / työpajoja henkilöstölle Tarjotaan opiskelijoille kaikille avoimia työpajoja Pop up –toiminta toimipisteissä + tapahtumissa
Uusien toimintamallien kokeilu ja käyttöönotto; esim. yrittäjyysleirit?	Yhteistyö muiden oppilaitosten kanssa hankkeiden kautta ja esim. TAMK / Proakatemia	Tredusta duuniin – rekrytortapahtuma -> Starttaamo mukana (yrittäjyysasiat ja –tahot + itsensä työllistämisen mahdollisuudet näkyväksi)
Markkinointi- ja tiedottaminen aktiivista eri kanavissa: Teams, iDiD-taulut, s-posti, ilmoitustaulut, some...	Kampuksilla yhteistyö Kohtaamon, Treenaamon ja tutortoimintojen kanssa -> saadaan toimintoja näkyväksi opiskelijoille	Toiminnan kehittäminen: tarvittaessa rakennetaan 1.toimintavuoden perusteella infomateriaalit + paketit (oma portaali?) Kerätään asiakaspalautteet + seurataan kontaktimääriä. Toiminnan jatkoon suunnittelu ja tavoitteet (tarkistus) -> työstetään toimintasuunnitelmaa ja visiota strategian mukaisesti 2019-2022

Toimintasuunnitelma 2021 – 2022: Starttaamon toimintojen kehitystyö jatkuu

Toiminnan vakiinnuttaminen ja tunnetuksi tekeminen	Yhteistyöverkostojen aktivointi	Konkreettiset tapahtumat ja toiminnot
Toiminnan kehittäminen yhdessä Starttaamo-tiimin ja opiskelijoiden kanssa	Yritykset ja työelämäpalvelut vierailevat ja ovat esillä Starttaamossa	Opettajat käynnistävät opiskelijoidensa kanssa opiskelijayrityksiä, tarvittaessa ohjaaja apuna ohjaamassa. Opiskelijayritystoiminta mahdollistetaan eri toimipisteissä.
Starttaamo-piste & -konsepti palvelee eri koulutusaloja toimipisteitä Tredutasoisesti valmennus- ja ohjauspisteenä	Opettajat toteuttavat yritysvierailuja oman koulutusalan yhteistyöyrityksiin: verkostot, top-mahdollisuudet, yritys-elämän toimeksiannot jne	Starttaamossa ohjaajan/valmentajan avoin päivystysaika kerran viikossa, lisäksi ryhmät vierailevat ja järjestetään työpajoja + valmennusta
Sisäinen markkinointi: infot lukukausien alkaessa, erityisesti uusien ryhmien kontaktointi + opiskelijaryhmät vierailevat Starttaamossa	Aktivoidaan yhteistyöverkostoja edelleen: luodaan uusia kontakteja ja sopimusmalleja suurempien yritysten / organisaatioiden kanssa	Tapahtumakalenteri laadittu koko vuodelle (laajenee) Yrittäjyysviikolla yrittäjyysteema ja –tapahtumat kaikissa toimipisteissä + avataan yrittäjyyskilpailut vuodelle
Starttaamon toiminta linkitetään Tredun muihin tapahtumiin ja toimintoihin ja koko lukuvuodelle laadittu Starttaamon oman tapahtumakalenterin tapahtumat	Ensimeri, 4h, kevytyrittäjyys, TE-palvelut – aktiivinen yhteistyö eri tahojen kanssa	Valmennusta / työpajoja henkilöstölle Tarjotaan opiskelijoille kaikille avoimia työpajoja Tarvittaessa jalkautetaan Starttaamo-toimintoja eri toimipisteisiin, pop up-toiminnot...
Uusien toimintamallien kokeilu ja käyttöönotto; esim. yrittäjyysleirit vakiinnutetaan osaksi toimintaa	Yhteistyö muiden oppilaitosten kanssa hankkeiden kautta ja esim. TAMK / Proakatemia	Tredusta duuniin – rekrytortapahtuma -> Starttaamo mukana (yrittäjyysasiat ja –tahot + itsensä työllistämisen mahdollisuudet näkyväksi)
Markkinointi- ja tiedottaminen aktiivista eri kanavissa: Teams, iDID-taulut, s-posti, ilmoitustaulut, some...	Kampuksilla yhteistyö kohtaamon, Treenaamon ja tutortoimintojen kanssa -> saadaan toimintoja näkyväksi opiskelijoille	Toiminnan kehittäminen edelleen Kerätään asiakaspalautteet + seurataan kontaktimääriä. Valmentaja / koordinaattori vastaa Starttaamo-toimintojen tarjonnasta ja koordinoimista. Laajennettu Starttaamotiimi kehittää ja vastaa toiminnasta eri toimipisteissä.

Liite 5. Starttaamon vuosikello

Starttaamotiimi 2019, Tredu.

